

BLOKHUTWIJZER

Richtlijnen voor
Scoutinggebouwen

Richtlijnen voor Scoutinggebouwen

1	Inleiding	6	6	Investering en financiering	82	
1.1	Doel van deze uitgave	7		6.1	Stichtingskosten	83
1.2	Het Scoutingspel	7		6.2	Financiering	85
1.3	Regelgeving	8		6.3	Exploitatie	85
2	Hoe werkt deze uitgave?	10		7	Tot slot	86
2.1	Structuur	10		7.1	Bouwproces	86
2.2	Snel zoeken	12		7.2	Evaluatie	87
2.3	Beperkingen	14				
3	Thema's	16		Bijlagen		
3.1	Bruikbaarheid	17		1.	De <i>Blokhutwijzer</i> in schema	90
3.2	Veiligheid	18		2.	Verklarende woordenlijst	92
3.3	Gezondheid	19		3.	Tabellen en schema's	96
3.4	Energiezuinigheid en milieu	19		4.	Het bouwproces in vogelvlucht	99
				5.	Achtergrondinformatie, literatuur en websites	102
4	Het gebouw	20				
4.0	Algemeen	20				
4.1	Groepsruimten en overige verblijfsruimten	28				
4.2	Sanitair	37				
4.3	Keuken	42				
4.4	Bergruimten	46				
4.5	Technische ruimten	49				
4.6	Verkeersruimten	51				
4.7	Botenloods	54				
4.8	Berekening benodigde bruto vloeroppervlakte	57				
5	De buitenruimte	66				
5.0	Algemeen	66				
5.1	Speelruimten	69				
5.2	Kampvuurkuil	70				
5.3	Opslagruimte	72				
5.4	Fietsenstalling	75				
5.5	Parkeerruimte	76				
5.6	Verkeersruimte op eigen terrein	78				
5.7	Berekening benodigde terreinoppervlakte	79				
5.8	Relatieschema	81				

HOOFDSTUK 1

INLEIDING

Scoutinggebouwen zijn voor meiden en jongens de thuisbasis van waaruit ze hun Scoutingactiviteiten ondernemen. Gebouwen moeten daarom ruimte bieden voor specifieke activiteiten, zoals spel, ontdekking, (re)creatie, ontwikkeling en ontspanning. Groepslokalen, bestuursruimte, keuken, sanitair en bergruimten maken het gebouw, samen met de omliggende buitenruimte, tot een onderkomen, waar gedurende langere tijd een aangenaam verblijf mogelijk moet zijn. De kwaliteit van het verblijf in een Scoutinggebouw wordt bepaald door verschillende factoren. Allereerst moet het gebouw geschikt zijn voor gebruik door jeugd en jongeren. Het specifieke Scoutingspel, met de daarbij behorende faciliteiten, moet er gespeeld kunnen worden. Daarnaast zal het Scoutinggebouw goed toegankelijk moeten zijn voor de verschillende gebruikers.

De veiligheid van het verblijf in en om het gebouw moet zijn gewaarborgd. Gebruiksgemak en een aangenaam klimaat bevorderen tot slot het welslagen van de activiteiten in een duurzame en milieuvriendelijke omgeving. Om dit kwaliteitsniveau mogelijk te maken, is in de *Blokhutwijzer* een overzicht gegeven van eisen die aan Scoutinggebouwen worden gesteld.

1.1 DOEL VAN DEZE UITGAVE

Deze uitgave kun je op twee manieren gebruiken. Enerzijds is het een handleiding voor het ontwikkelen van een programma van eisen dat is toegesneden op een specifieke lokale huisvestingsvraag met betrekking tot renovatie, verbouw of nieuwbouw. Anderzijds moet je deze publicatie kunnen gebruiken als naslagwerk om snel een antwoord te krijgen op concrete vragen over de kwaliteit van (onderdelen van) de bestaande huisvesting. Hiervoor vind je in de hoofdstukken 4 en 5 een actueel en integraal overzicht van relevante regelgeving, aangevuld met praktijknormen en aanbevelingen van gebruikskundigen. In hoofdstuk 6 worden vervolgens globaal de financiële aspecten rond investeren in en financieren van (ver)bouwplannen behandeld. Bij het opstellen van deze richtlijnen wordt uitgegaan van nieuwbouw. Veel regels, wensen en eisen gelden ook voor bestaande bouw. Ook in het Bouwbesluit wordt uitgegaan van de eisen aan nieuwbouw, tenzij in de betreffende afdeling anders is aangegeven.

1.2 HET SCOUTINGSPEL

Scouting Nederland is de grootste jeugd- en jongerenorganisatie van Nederland. Scouting staat voor uitdaging! Scouting biedt leuke en spannende activiteiten waarmee meiden en jongens worden uitgedaagd zich persoonlijk te ontwikkelen. Meer dan 100.000 leden zijn actief in meer dan 1.000 groepen, in regio's en op landelijk niveau. In ruim 80 procent van de Nederlandse gemeenten zijn Scoutinggroepen te vinden.

Het spelaanbod van Scouting kenmerkt zich door avontuur en spanning en is gedifferentieerd naar diverse leeftijdscategorieën. Scouting Nederland kent de volgende leeftijdsgroepen:

Groepen	Leeftijd
Bevers	5 - 7 jaar
Welpen	7 - 11 jaar
Scouts	11 - 15 jaar
Explorers	15 - 18 jaar
Roverscouts	18 - 21 jaar

Een groep bestaat uit meerdere van bovengenoemde leeftijdsgroepen (speltakken). Om iedere scout voldoende aandacht te kunnen geven, heeft Scouting Nederland richtlijnen opgesteld voor het aantal leden en het aantal leidinggevenden per speltak. Bij Scouting staat de groei naar zelfstandigheid centraal. De (bege)leiding neemt daarom af naargelang de zelfstandigheid toeneemt. De volgende tabel geeft een overzicht van het aantal leden per speltak en het optimale aantal leidinggevenden.

	Aantal leden	Leidinggevenden
Bevers	16	4
Welpen	24	4
Scouts	28	4
Explorers	16	2
Roverscouts	16	(1)

Iedere speltak heeft een eigen spelaanbod, aangepast aan de leeftijd van de leden. Daarom moet de speltak over een ruimte beschikken waarin de sfeer kan worden geschapen om dit spel te realiseren en waarin de leden zich herkennen. Daarnaast vraagt iedere leeftijd voorzieningen van andere afmetingen. Om bovenstaande redenen is het noodzakelijk dat iedere speltak beschikt over een eigen ruimte en geschikte sanitaire faciliteiten.

Binnen Scouting zijn er land-, water- en luchtgroepen. Gebouwen voor waterscouts vragen ten opzichte van land- en luchtscouts aanvullende voorzieningen voor bijvoorbeeld het onderhoud van boten.

1.3 REGELGEVING

Zoals alle gebouwen in Nederland, moeten ook Scoutinggebouwen voldoen aan de bouwregelgeving. In dit kader zijn met name het Bouwbesluit en de gemeentelijke Bouwverordening van belang. In het Bouwbesluit 2012 zijn bouwtechnische eisen vastgelegd waaraan bouwwerken moeten voldoen. Deze eisen hebben betrekking op veiligheid, gezondheid, energiezuinigheid en milieu. De grenswaarden van de eisen zijn (vaak) verschillend voor bestaande bouw en nieuwbouw. In deze *Blokhutwijzer* is uitgegaan van de nieuwbouweisen, aangezien die ook

gelden bij aanpassing (verbouw en/of uitbreiding) van bestaande gebouwen (tenzij anders aangegeven in het Bouwbesluit).

Het Bouwbesluit 2012 maakt onderscheid tussen verschillende soorten gebouwen op basis van de *gebruiksfuncties*. Scoutinggebouwen behoren tot de gebruiksfunctie 'bijeenkomstgebouw'. Scouting Nederland vindt het belangrijk dat (een deel van) het gebouw incidenteel kan worden gebruikt voor overnachtingen. Voor dit deel van het gebouw is dan formeel de *logiesfunctie* van toepassing. Als men formeel de prestatie-eisen wil volgen, moet dit (deel van het) gebouw voldoen aan de eisen voor beide gebruiksfuncties. Het is niet verplicht om het hele gebouw te categoriseren als logiesfunctie, maar de eisen zullen strenger zijn als je een vaste beddenruimte opneemt dan wanneer je een ruimte incidenteel gebruikt om te overnachten. Als er sprake is van incidenteel slaapgebruik, kan mogelijk met aanvullende organisatorische maatregelen in overleg met de gemeente in een voldoende mate van veiligheid worden voorzien.

Wat wel belangrijk is om je te realiseren: als het gebouw ook door anderen gebruikt gaat worden (denk aan een BSO, hobbyverenigingen e.d.), dan moet het gebouw ook geschikt zijn voor deze gebruikers. Dit kan betekenen dat er andere gebruiksfuncties bij komen met andere eisen.

Je mag pas bouwen na afgifte van de omgevingsvergunning. Op grond van de Woningwet is het verboden om zonder of in afwijking van de omgevingsvergunning te bouwen. Afgifte van de omgevingsvergunning gebeurt door de afdeling Bouw- en Woningtoezicht of een vergelijkbare afdeling van de gemeente, in naam van het college van burgemeester en wethouders. De eisen van het Bouwbesluit 2012 en andere bouwregelgeving worden in de bouwvergunning van het concrete bouwproject opgenomen. Verder wordt gecontroleerd of het bouwplan past binnen het bestemmingsplan en de welstandseisen van de gemeente en of het voldoet aan de gemeentelijke Bouwverordening. Tot slot is het verstandig om vooraf met de directe omgeving over de bouwplannen te overleggen. Dit kan vervelende bezwaarschriften voorkomen.

Naast de specifieke bouwregelgeving kunnen voor Scoutinggebouwen regels van andere instanties van toepassing zijn, zoals de GGD en de Voedsel- en Warenautoriteit.

HOOFDSTUK 2

HOE WERKT DEZE UITGAVE?

2.1 STRUCTUUR

Gelet op de talrijke (deel)onderwerpen die aan de orde moeten komen om alle relevante eisen aan de diverse binnen- en buitenruimten toegankelijk en inzichtelijk te maken, zijn de hoofdstukken over binnen- en buitenruimte onderverdeeld aan de hand van de vier belangrijkste hoofdstukken van het Bouwbesluit: Bruikbaarheid, Veiligheid, Gezondheid en Energiezuinigheid en milieu. Het Bouwbesluit hoofdstuk Installaties wordt verwerkt binnen deze thema's.

Het Bouwbesluit hoofdstuk over erven en terrein is opgenomen in hoofdstuk 5. Deze verdeling in hoofdstukken is verder toegelicht in hoofdstuk 3.

In hoofdstuk 4 en 5 staan de eisen voor binnen- en buitenruimten van een Scoutinggebouw, opgesomd aan de hand van deze vier thema's.

Er is gekozen voor een beknopte, overzichtelijke en concrete weergave van de belangrijkste regels, normen en aanbevelingen die momenteel van toepassing zijn. De herkomst en daarmee de status van een uitspraak kun je herkennen aan een icoontje.

ER ZIJN 5 VERSCHILLENDE ICOONTJES:

= eis bouwregelgeving (Bouwbesluit)

= eis overige (wettelijke) regelgeving (GGD, Warenwet, ITS e.d.)

= eis Scouting Nederland

= aanbeveling Scouting Nederland

= relevante overweging/keuze

Voor de herkomst van de bouwregelgeving wordt achter elke regel verwezen naar de betreffende afdeling waar het artikel in terug te vinden is. Je kunt het Bouwbesluit online terugvinden op www.bouwbesluitonline.nl. Verder wordt verwezen naar het deel over bouwregelgeving op de site van de Rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bouwregelgeving). Verwijzingen naar overige regelgeving, infobladen van Scouting Nederland en interessante literatuur zijn terug te vinden in [bijlage 5](#).

2.2 SNEL ZOEKEN

Elk Bouwbesluitthema heeft een onderverdeling. Deze thema's hebben een vaste nummering meegekregen. Zet daarvoor het hoofdstuknummer en je weet in welke paragraaf je moet kijken als je een specifiek onderwerp wilt opzoeken. Als het hoofdstuk niet aanwezig is, dan is er over het betreffende onderwerp geen regelgeving en ook geen eis vanuit Scouting Nederland.

Onderverdeling in het Bouwbesluit

(H.X = hoofdstuk.paragraaf.nummer)

H.X.1 Bruikbaarheid

- H.X.10 Ligging
- H.X.11 Omvang
- H.X.12 Indeling en toegankelijkheid
- H.X.13 Afwerking
- H.X.14 Voorzieningen

H.X.2 Veiligheid

- H.X.21 Bouwkundig
- H.X.22 Brand
- H.X.23 Gebruik

H.X.3 Gezondheid

- H.X.31 Temperatuur
- H.X.32 Lucht/vocht
- H.X.33 Licht
- H.X.34 Geluid

H.X.4 Energiezuinigheid en milieu

- H.X.41 Energiezuinigheid
- H.X.42 Duurzaamheid

HOOFDSTUKKEN IN DE BLOKHUTWIJZER (H.X)

4 Het gebouw

- 4.0 Algemeen
- 4.1 Groepsruimten en overige verblijfsruimten
- 4.2 Sanitair
- 4.3 Keuken
- 4.4 Bergruimten
- 4.5 Technische ruimten
- 4.6 Verkeersruimten
- 4.7 Botenloods
- 4.8 Berekening benodigde bruto vloeroppervlakte

5 De buitenruimte

- 5.0 Algemeen
- 5.1 Speelruimten
- 5.2 Kampvuurkuil
- 5.3 Opslagruimte
- 5.4 Fietsenstalling
- 5.5 Parkeerruimte
- 5.6 Verkeersruimte op eigen terrein

Deze tabel vind je in het groot in [bijlage 1](#).

Hoewel er is geprobeerd de informatie over de regelgeving zo toegankelijk mogelijk weer te geven, is uitleg van de belangrijkste terminologie uit het Bouwbesluit onontbeerlijk. Daarom vind je in [bijlage 2](#) een beknopte verklarende woordenlijst. Woorden die in de tekst cursief gedrukt zijn, kun je hierin terug vinden.

2.3 BEPERKINGEN

Deze publicatie geeft inzicht in inhoudelijke eisen en aanbevelingen voor de realisatie van een eigentijds, toegankelijk, veilig en goed bruikbaar Scoutinggebouw, waarin het bovendien prettig toeven is.

Ondanks alle zorgvuldigheid benadrukken we dat de *Blokhutwijzer* geen vervanging is (en ook niet kan zijn) voor de geldende wet- en regelgeving. Ieder bouwplan moet ter beoordeling aan de bevoegde instanties worden voorgelegd om de benodigde vergunningen te verkrijgen.

De *Blokhutwijzer* is geen 'kookboek' voor het bouwen van een Scoutinggebouw. Het is belangrijk om vroegtijdig in het proces – naast het gebruik van de *Blokhutwijzer* – deskundig en professioneel advies in te winnen. Regelgeving is ook voortdurend aan verandering onderhevig. De geldende regelgeving is natuurlijk van toepassing.

Deze richtlijnen gaan ook niet in op het gebruik van een gebouw. Een op de juiste manier ontworpen en gebouwd Scoutinggebouw moet natuurlijk ook op de juiste manier gebruikt en onderhouden worden om te zorgen dat het veilig en toegankelijk blijft. Gedegen onderhoud, regelmatige controles en keuringen, heldere afspraken en huisregels en instructie van gebruikers horen bij een goed beheer van een Scoutinggebouw.

Diverse waterscoutinggroepen beschikken over een drijvend clubhuis in de vorm van een wachtschip. Regelgeving voor wachtschepen is dusdanig specifiek dat ze buiten de reikwijdte van de *Blokhutwijzer* vallen.

HOOFDSTUK 3

THEMA'S

Het Bouwbesluit is de omvangrijkste regelgevingstoets waaraan een gebouw moet voldoen. Om makkelijk terug te kunnen zoeken naar de artikelen in dit Bouwbesluit, zijn de paragrafen van de hoofdstukken 4 (Het gebouw) en 5 (De buitenruimte) in de *Blokhutwijzer* onderverdeeld aan de hand van de vier belangrijkste Bouwbesluitthema's: Bruikbaarheid, Veiligheid, Gezondheid en Energiezuinigheid en milieu. Hierna wordt per thema uitgelegd waar het om gaat en worden per thema de aanwezige subthema's behandeld. Achter elke regel uit het Bouwbesluit wordt aangegeven in welke afdeling die terug te vinden is. Op www.bouwbesluitonline.nl vind je het dan gemakkelijk terug.

3.1 BRUIKBAARHEID

Onder bruikbaarheid wordt verstaan dat een gebouw gebruikt kan worden voor het doel waar het voor gebouwd is. Hiertoe worden bijvoorbeeld eisen gesteld aan waar ruimten liggen, aan de afmetingen en aan welke voorzieningen de ruimte biedt.

3.1.1 LIGGING

De ligging van ruimten ten opzichte van elkaar heeft directe gevolgen voor de bruikbaarheid van het gebouw. Een slimme plattegrond met de juiste logistieke verbanden tussen de ruimten kost in principe niets extra, maar levert al gauw veel gebruiksgemak en voordeel in de exploitatie op ten opzichte van een lay-out waar (te) weinig over is nagedacht.

3.1.2 OMVANG

Per specifieke ruimtesoort vind je eisen omtrent aantal, minimale vloeroppervlakte en plafondhoogte. Deze eisen zijn onderbouwd – voor zover mogelijk en relevant – met vuistregels, die de relatie leggen tussen activiteiten, aantal gebruikers en ruimtebehoefte.

3.1.3 INDELING EN TOEGANKELIJKHEID

De indeling zegt iets over de functionaliteit van de ruimte. Soms worden eisen gesteld aan welke elementen er in de ruimte moeten zijn. De toegankelijkheid zegt iets over wie er gebruik kan maken van een gebouw. Bij Scouting kan iedereen meedoen. Ook scouts met een beperking zijn welkom en het is daarom belangrijk om bij gebouwen rekening te houden met toegankelijkheid voor mindervaliden. We vinden het belangrijk dat niet alleen groepen die zich specifiek richten op scouts met een beperking, maar ook 'reguliere' groepen zorgen voor toegankelijke gebouwen. Hierbij zijn zowel de eisen uit het Bouwbesluit als de criteria van het ITS (internationaal toegankelijkheidssymbool) van belang. Deze criteria kunnen een aanvulling vormen op de wettelijke eisen voor Scoutinggebouwen. Voor een compleet overzicht wordt verwezen naar www.toegankelijkheidssymbool.nl.

3.1.4 AFWERKING

Het specifieke gebruik van een ruimte stelt eisen aan de afwerking van de vloer, de wanden en het plafond. Naast de bouwkundige afwerking is van belang dat de aanwezige sanitaire, elektrische en communicatie-installaties het beoogde gebruik mogelijk maken en ondersteunen.

3.1.5 VOORZIENINGEN

Welke voorzieningen heeft een ruimte om een goed gebruik ervan mogelijk te maken?

3.2 VEILIGHEID

Een veilige omgeving is zowel voor de kinderen en jongeren als voor de ouders en de (bege)leiding onmiskenbaar het zwaarstwegende element bij het beoordelen van (de plannen voor) een Scoutinggebouw. Naast de brandveiligheid, waarvoor toepassing van wettelijke regelgeving essentieel is, moet ook worden getoetst op gebruiksveiligheid en dan met name voor scouts met een beperking en de jongere en daardoor minder 'zelfredzame' speltakken.

3.2.1 BOUWKUNDIG

Hieronder vallen de gebouwde, vaste voorzieningen die nodig zijn om voldoende veiligheid te bieden voor de gebruiker. Deze zijn, naast de standardeisen uit het Bouwbesluit, veelal toegespitst op het verblijf van en gebruik door kinderen.

3.2.2 BRAND

Brandveiligheid is een veelomvattend hoofdstuk. Het gebouw moet brandveilig zijn, zodat het ontstaan van brand, dan wel het verspreiden van brand en rook, wordt voorkomen. Ook moet er veilig gevlucht kunnen worden en zijn er eisen aan het bestrijden van brand. Er wordt in het Bouwbesluit onderscheid gemaakt in de functie van het gebouw(deel). Bij een *logiesfunctie* wordt rekening gehouden met slapende mensen, die daardoor minder zelfredzaam zijn. Bij een *bijeenkomstfunctie* is de zelfredzaamheid groter en gelden minder zware eisen. Voor het aanvragen van een omgevingsvergunning en voor de *gebruiksmelding* is het niet verplicht om een Scoutinggebouw als een logiesgebouw te beschouwen. Uiteraard moet je wel de nodige veiligheidsvoorzieningen aanbrengen als je in het gebouw wilt kunnen overnachten. Zorg daarom altijd voor deskundig advies bij de uitwerking van je plannen.

3.2.3 GEBRUIK

Hier vind je de in het Bouwbesluit opgenomen regels en aanvullende eisen en wensen voor het gebruiken van een Scoutinggebouw. Sinds het Bouwbesluit 2012 is er een *gebruiksmeldingsplicht* (Bouwbesluit, hoofdstuk 1, §1.5). Dit geldt onder andere als er in het gebouw meer dan vijftig personen tegelijk aanwezig zullen zijn. Verder kan het nodig zijn om een omgevingsvergunning voor brandveilig gebruik aan te vragen.

3.3 GEZONDHEID

Het verblijven in een gebouw mag geen nadelige effecten hebben op de gezondheid. Vandaar dat er eisen worden gesteld aan klimaatbeheersing en installaties die dit bewerkstelligen. Dit hoofdstuk wordt verdeeld in de paragrafen Temperatuur, Lucht/vocht, Licht en Geluid, die verder voor zich spreken.

3.4 ENERGIEZUINIGHEID EN MILIEU

Het thema duurzaamheid heeft de afgelopen jaren steeds meer aandacht gekregen. Er zijn intussen vele vormen van 'duurzaam bouwen' en er zijn al meerdere duurzame certificeringen op de markt. De BREEAM (www.breeam.nl), GreenCalc+ (www.greencalc.com) en de GPR (www.gprgebouw.nl) zijn bekende duurzaamheidscertificaten, maar ook termen als 'CO₂-neutraal' (een gebouw dat geen CO₂ uitstoot), 'Passiefhuis' (hoogwaardig binnenklimaat, laag energieverbruik) en 'Cradle to Cradle' (C2C, alle materialen zijn gerecycled en recyclebaar) zie je steeds vaker voorbijkomen. Scouting Nederland omarmt duurzaam bouwen, maar voor de *Blokhutwijzer* gaat het te ver om er diep op in te gaan. De ontwikkelingen gaan erg snel. Voor de belangrijkste onderdelen worden in de *Blokhutwijzer* suggesties aangereikt, meer informatie kun je terugvinden op de infobladen. De subthema's van dit thema zijn Energiezuinigheid en Duurzaamheid.

HOOFDSTUK 4

HET GEBOUW

4.0 ALGEMEEN

Voordat in de paragrafen 4.1 tot en met 4.7 de diverse soorten ruimten in een Scoutinggebouw behandeld worden, wordt in deze paragraaf eerst het gebouw als geheel aan de hand van de in hoofdstuk 3 genoemde Bouwbesluitthema's getoetst. De richtlijnen in deze paragraaf gelden in principe ook voor alle ruimten in het gebouw en voor de omhulling daarvan (vloer, gevels en dak) die in de volgende hoofdstukken aan de orde komen.

4.0.1 BRUIKBAARHEID

4.0.10 LIGGING GEBOUW

- Een bouwwerk met een *toegankelijkheidssector* is vanaf de openbare weg toegankelijk voor personen met een functiebeperking (afd. 6.10).

- Een Scoutinggebouw ligt op een veilig en toegankelijk terrein met voldoende speelmogelijkheden in de directe omgeving.
- De route van de woonomgeving naar een Scoutinggebouw is veilig, zowel ten aanzien van de verkeersveiligheid (gevaarlijke kruisingen) als de sociale veiligheid (verlichting).

- Een Scoutinggebouw ligt in een natuurlijke omgeving.
- Zorg ervoor dat de ruimten binnen je gebouw een logische ligging hebben. Gebruik het relatieschema dat op pagina 98 te zien is en op www.scouting.nl te downloaden is.

4.0.11 OMVANG

- Het minimum bruto vloeroppervlak van een Scoutinggebouw wordt bepaald door de som van de oppervlakten van de diverse ruimtesoorten, zoals omschreven in de paragrafen 4.1 tot en met 4.7 in dit hoofdstuk, te vermeerderen met een percentage voor verkeers-, installatie- en constructieruimte. In paragraaf 4.8 staat een handige tabel die ook op www.scouting.nl te downloaden is. Daar kun je ook enkele voorbeeldberekeningen van het bruto vloeroppervlak van Scoutinggebouwen met respectievelijk 3, 4 en 5 groepsruimten vinden.

4.0.12 INDELING EN TOEGANKELIJKHEID

- Verblijfsgebied: een te bouwen bouwwerk heeft een *verblijfsgebied* waarin de voor de *gebruiksfunctie* kenmerkende activiteiten in één of meer *verblijfsruimten* kunnen plaatsvinden (afd. 4.1).
- Ten minste 55% van de gebruiksoppervlakte van een *gebruiksfunctie* is *verblijfsgebied* (afd. 4.1).
- Wanneer het gebruiksoppervlak van het gebouw groter is dan 400 m², moet 40% van het *verblijfsgebied* medetoegeankelijk zijn voor rolstoelgebruikers, de zogenoemde *toegankelijkheidssector* (afd. 4.4).

- De vrije doorgang in verkeersruimten is minimaal 0,85 m (afd. 4.4).
- Wanneer een (deel van het) *verblijfsgebied* medetoegankelijk is voor rolstoelgebruikers, moet er een verkeersruimte van minimaal 1,2 m breed vanaf een toegang tot het gebouw tot aan dat deel van het *verblijfsgebied* aanwezig zijn (afd. 4.4).
- Een ruimte die in een *toegankelijkheidssector* ligt, is rechtstreeks bereikbaar vanaf het aansluitende terrein of langs een verkeersroute die uitsluitend door een *toegankelijkheidssector* voert (afd. 4.4).
- In een *toegankelijkheidssector* moeten hoogteverschillen > 20 mm worden overbrugd door een lift of een hellingbaan (afd. 4.4). Deze heeft een hellingspercentage van 1:12 als het hoogteverschil niet groter is dan 0,25 m. Bij een hoogteverschil tussen 0,25 en 0,5 m wordt deze verhouding 1:16 en bij een hoogteverschil boven 0,5 m geldt een verhouding van 1:20 (afd. 2.6).
- Dit geldt ook voor het bereiken van dit (deel van het) *verblijfsgebied* vanaf het aansluitende terrein voor ten minste één toegang.
- In dit (deel van het) *verblijfsgebied* moet een keerruimte voor rolstoelgebruikers een vloeroppervlak hebben van minimaal 1,4 m x 1,4 m (afd. 2.6).
- Als in dit (deel van het) *verblijfsgebied* een lift is, moet die een vloeroppervlak hebben van minimaal 1,05 m x 1,35 m (afd. 4.4).
- Een trap in een verkeersruimte heeft een minimale breedte van 0,8 m. De vrije hoogte boven de trap is minimaal 2,1 m. De trap overbrugt een hoogteverschil van niet meer dan 4 m (afd. 2.5).
- De toegang tot *verblijfsruimten* is minimaal 0,85 m breed en 2,3 m hoog (afd. 4.4).

- Gebruik rolstoeldrempels als waterkering bij sanitair en keuken.
- Vermijd in alle overige gevallen drempels onder binnendeuren en bij overgangen van verschillende vloerbedekkingen.

- Houd rekening met de herkenbaarheid van voorzieningen voor slechtzienden (en bij schemer) door contrastwerking in reflectie- en kleurverschillen.

4.0.13 AFWERKING

- Zorg ervoor dat het gebouw dusdanig is afgewerkt dat het ontstaan van een brandgevaarlijke situatie wordt beperkt en dat brand en rook zich niet snel kunnen ontwikkelen (afd. 2.8 en 2.9).

- Zorg voor (nood)verlichting aan de buitengevel.

- Plaats (buiten)zonwering aan de zuid- en westgevel.
- Zorg ervoor dat de buitenafwerking vandalismebestendig is.

- Overweeg luiken voor de ramen in verband met inbraakpreventie.
- Zorg ervoor dat het gebouw makkelijk te reinigen is (graffiti, e.d.).

4.0.14 VOORZIENINGEN GEBOUW

- Zorg voor databekabeling (ten behoeve van telefoon, cai, internet).
- Gebruik stootvaste verlichtingsarmaturen.

4.0.2 VEILIGHEID

4.0.21 BOUWKUNDIG

- Pas een vloerafscheiding met $h > 1,0$ m toe bij een hoogteverschil van meer dan 1 m tussen twee aansluitende vloerniveaus en op trappen en hellingbanen waar de zijkant van tredevlak of vloer hoger dan 1 m van een aansluitende vloer zit.
- Een dergelijke vloerafscheiding heeft, ter voorkoming van het overklauteren, geen opstapmogelijkheden tussen 0,2 m en 0,7 m boven een vloer, een tredevlak of een vloer van een hellingbaan (afd. 2.3).

- Pas veiligheidsglas toe < 1,4 m boven de vloer.

- Voorkom grote glasvlakken tot op vloerniveau (risico van doorlopen).

- Pas wandcontactdozen met randaarde toe.
- Zorg dat metalen gebouw- en installatieonderdelen zijn geaard.

- Overweeg de installatie van een inbraakalarm.

4.0.22 BRAND

HET VOORKOMEN EN BEPERKEN VAN UITBREIDING VAN BRAND

- Pas brandvertragende materialen toe op het buitenoppervlak van wanden, gevels, vloeren en daken (afd. 2.9).
- Pas de voorgeschreven pictogrammen toe op risicoruimten (technische ruimten; opslag van gevaarlijke stoffen) (afd. 7.1).
- Installeer, indien verplicht, een *brandmeldinstallatie* met bewaking en doormelding volgens de eisen uit het Bouwbesluit (afd. 6.5).
- Een Scoutinggebouw moet voldoen aan de voor de opgenomen functies geldende brandwerendheidseisen. Laat je hierover goed adviseren.
- Deuren, ramen en luiken in de grens van (sub)*brandcompartimenten* moeten zelfsluitend zijn. Het Bouwbesluit stelt dit als verplichte eis bij een logiesgebouw (afd. 6.6).

- Maak alle wanden, deuren en verdiepingsvloeren in een Scoutinggebouw dertig minuten brandwerend (behalve als de hoogste vloer meer dan 5 m boven meetniveau ligt, dan is zestig minuten wenselijk).
- Je kunt er voor kiezen om toch een *brandmeldinstallatie* te plaatsen, ook als het niet verplicht is. Je wordt dan ook gealarmeerd als er verder niemand in het gebouw aanwezig is.

HET VLUCHTEN BIJ BRAND

- In principe kan worden volstaan met een enkele *vluchtroute* (afd. 2.12). Laat je hierin voldoende adviseren.
- Ruimten die bedoeld zijn voor meer dan 150 personen, hebben twee uitgangen waardoor een *vluchtroute* loopt. Deze uitgangen liggen minimaal 5 m uit elkaar (afd. 2.12).
- Installeer, indien verplicht, een *ontruimingsalarminstallatie* (afd. 6.6).
- Zorg voor duidelijk waarneembare *vluchtrouteaanduidingen* (afd. 6.6).
- Zorg voor noodverlichting in de (beschermd) *vluchtroutes* (afd. 6.1).
- Een *verblijfsruimte* voor meer dan 75 personen en een besloten ruimte waardoor een *vluchtroute* uit die *verblijfsruimte* voert, hebben noodverlichting (afd. 6.1).

HET BESTRIJDEN VAN BRAND

- Voorzie een Scoutinggebouw van voldoende en de voorgeschreven blusmiddelen (afd. 6.7).
- Zorg voor duidelijk waarneembare aanduidingen voor blustoestellen (afd. 6.6).
- Zorg ervoor dat het gebouw goed bereikbaar is voor de brandweer en andere hulpverleningsdiensten (afd. 6.8).

- Als je brandslanghaspel(s) plaatst, zorg er dan voor dat het hele gebouw kan worden bereikt. Bereik haspel = lengte slang + 5 m worplengte, maar korter dan 30 m.
- Plaats je brandslanghaspels op tactische plaatsen, zodat je bij het blussen altijd een vluchtweg in de rug hebt.

4.0.23 GEBRUIK

- Het gebruik van een bouwwerk is zodanig dat het ontstaan van een brandgevaarlijke situatie en de ontwikkeling van brand wordt voorkomen (afd. 7.1).
- Aankleding in een besloten ruimte mag geen brandgevaar opleveren (afd. 7.1).
- Zorg voor de correcte opslag van brandgevaarlijke stoffen (afd. 7.1).

- Zorg ervoor dat men binnen het gebouw veilig kan vluchten door het juist aanbrengen van vluchtdeuren en het vrijhouden van gangpaden over de aangegeven breedte (afd. 7.2).
- Aan de aan buitenlucht grenzende zijde van een nooddeur is het opschrift «nooddeur vrijhouden» aangebracht. Dit opschrift voldoet aan de eisen voor aanvullende tekens (afd. 6.6).

Zie ook het blad 'Omgevingsvergunning en melding brandveilig gebruik'.

4.0.3 GEZONDHEID

4.0.31 TEMPERATUUR

- In de zomer moet warmtetoetreding zoveel mogelijk worden voorkomen door beperking van glasoppervlak en/of het plaatsen van zonwering (scherm of luiken) op de zuid- en westgevels en/of toepassing van energiezuinige apparatuur en verlichting.

4.0.32 LUCHT EN VOCHT

- Een Scoutinggebouw heeft een zodanige voorziening voor luchtverversing dat het ontstaan van een voor de gezondheid nadelige kwaliteit van de binnenlucht wordt voorkomen (afd. 3.6). Zie voor de minimaal benodigde luchtverversing per ruimte de paragrafen over die ruimte (4.1 tot en met 4.7).
- In ruimten waar een gasfornuis, open haard of ander verbrandingstoestel staat, worden extra eisen aan de ventilatie gesteld (afd. 3.8).
- Een Scoutinggebouw heeft zodanige scheidingsconstructies dat de vorming van allergenen door vocht in *verblijfsgebieden*, toiletruimten en badruimten voldoende wordt beperkt (afd. 3.5).

- Zorg voor voldoende beweegbare delen in de gevel om doorspuien mogelijk te maken. Hiermee bereik je ook dat de luchtvochtigheid in het gebouw binnen de behaaglijkheidsgrenzen blijft. Houd als richtlijn 3 dm³/s per m² vloeroppervlakte aan (Bouwbesluit-eis voor *verblijfsruimte*).

4.0.33 LICHT

- Zorg ervoor dat de ruimten voldoen aan de regelgeving voor verlichting.

- Aan een Scoutinggebouw met een *bijeenkomstfunctie* wordt in het Bouwbesluit geen eis gesteld t.a.v. daglicht. Zorg wel voor voldoende ramen om de ruimten prettig bruikbaar te maken.

4.0.34 GELUID

- Een Scoutinggebouw is niet gevoelig voor 'geluid van buiten'. Er zijn dan ook geen wettelijke eisen voor de geluidswering van gevels en dak.

- Zorg voor een geluidsisolatie van minimaal 45 dB(A) voor alle binnenwanden die *verblijfsruimten* omsluiten om interne geluidsoverlast te voorkomen.
- Zorg voor een geluidsisolatie van minimaal 45 dB(A) voor de verdiepingsvloer in een meerlaags gebouw om interne geluidsoverlast te voorkomen.
- Beperk overlast van contactgeluid door toepassing van dempende vloerbedekking op en/of een geluidsabsorberend plafond onder een verdiepingsvloer in een meerlaags gebouw.

4.0.4 ENERGIEZUINIGHEID EN MILIEU

4.0.41 ENERGIEZUINIGHEID

- De thermische isolatie van de schil (ook wel *warmteweerstand*, of Rc van vloer, gevel en dak) is minimaal 3,5 m² K/W (afd. 5.1).
- De *energieprestatiecoëfficiënt* van een Scoutinggebouw zonder logiesfunctie is maximaal 2,0 (afd. 5.1).
- De *energieprestatiecoëfficiënt* van een Scoutinggebouw met logiesfunctie is maximaal 1,4 (afd. 5.1).

- Zorg ervoor dat de *energieprestatiecoëfficiënt* van je Scoutinggebouw maximaal 1,4 is.
- Voorzie warmwaterleidingen van thermische isolatie.
- Overweeg toepassing van warmteterugwinning.
- Streef naar een energieneutrale exploitatie (saldo CO₂-uitstoot = 0).
- Pas energiezuinige lichtbronnen toe.

- Overweeg lichtschakeling door middel van sensoren.
- Overweeg alternatieve energiebronnen.

4.0.42 DUURZAAMHEID

- Pas duurzame en onderhoudsarme materialen toe.

- Overweeg een grijswatercircuit.
- Overweeg een vegetatiedak.

4.1 GROEPSRUIMTEN EN OVERIGE VERBLIJFSRUIMTEN

Iedere speltak beschikt bij voorkeur over een eigen groepsruimte. Om het oppervlak en dus de bouwkosten te drukken, kan ervoor gekozen worden om verschillende speltakken gebruik te laten maken van eenzelfde groepsruimte. Bij voorkeur vindt dit medegebruik plaats door speltakken van dezelfde leeftijdscategorie.

Groepsruimten hebben per speltak een eigen inrichting en identiteit, die past bij de leeftijd van de jeugdleden en het specifieke spel. Het is daarom, gezien de opbouw van een Scoutinggroep, belangrijk dat een Scoutinggebouw beschikt over minimaal drie verschillende groepsruimten, waarin de jeugdleden hun Scoutingspel spelen.

Een (deel van het) Scoutinggebouw is geschikt voor overnachtingen met kinderen en jongeren. Er moet minimaal ruimte zijn voor overnachting door één speltak. Dit houdt in dat minimaal twee lokalen (één voor de jeugd en één voor de leiding) aan de regelgeving voor de *logiesfunctie* voldoen. Naast de groepsruimten kunnen één of meer overige *verblijfsruimten* zijn, zoals een bestuurskamer.

Een groepsruimte is een *verblijfsruimte*. Waar gesproken wordt van een groepsruimte of speltakruimte, moet je *verblijfsruimte* lezen. Alle eisen die van toepassing zijn op de groepsruimten, zijn dus ook onverkort van toepassing op de overige *verblijfsruimten*.

4.1.1 BRUIKBAARHEID

4.1.11 OMVANG

- De minimale oppervlakte van een groepsruimte is gebaseerd op de standaard ledenaantallen zoals deze door Scouting Nederland gehanteerd worden (zie paragraaf 1.2). Reken met een oppervlak van 2 tot 2,5 m² per persoon. Let er op dat bij 2 m² per persoon weinig ruimte is voor vaste subgroepshoeken. In paragraaf 4.8 vind je een tabel die je kunt invullen. Nog makkelijker is de automatisch rekenende Excelltabel downloaden op www.scouting.nl.

Jeugdleden	Aantal leden	Leiding	Totaal	Oppervlakte (2 tot 2,5 m ² p.p.)
Bevers	16	4	20	40 - 50 m ²
Welpen	24	4	28	56 - 70 m ²
Scouts	28	4	32	64 - 80 m ²
Explorers	16	2	18	36 - 45 m ²
Roverscouts	16	(1)	17	34 - 42,5 m ²

- De breedte van een *verblijfsruimte* moet minimaal 1,8 m zijn en de oppervlakte minimaal 5 m² (delen die smaller of kleiner zijn, tellen niet mee voor de 55% *verblijfsgebied* genoemd in 4.0.13) (afd. 4.1).
- De afmeting van een logiesruimte, geschikt voor mindervaliden (*toegankelijkheidssector*), is minimaal 14 m², met een minimale breedte van 3,2 m (afd. 4.1).
- De plafondhoogte van een *verblijfsruimte* in een *bijeenkomstfunctie* is minimaal 2,6 m en die van een *verblijfsruimte* in een specifieke *logiesfunctie* minimaal 2,1 m (afd. 4.1).

- Een speltaklokaal heeft een bruikbare lengte-breedteverhouding. Richtlijnen: 1:1 tot 2:1, waarbij de korte zijde minimaal 4 m is.
- Houd bij het vormgeven van de speltaklokken rekening met de plaats van de deur en reserveer ruimte voor kasten.

- Maak ramen tot laag boven de vloer, waardoor ook kleine kinderen naar buiten kunnen kijken.
- Maak de plafondhoogte in *verblijfsruimten* altijd 2,6 m.
- Houd bij het vormgeven van de speltaklokken voor de leeftijdsgroep 7-11 en 11-15 jaar rekening met de mogelijkheid voor het realiseren van subgroepshoeken. De verhouding tussen de lengte en de breedte van deze hoek moet niet groter dan 2:1 zijn.
- Maak groepsruimten flexibel en multifunctioneel in verband met bijzondere activiteiten.

4.1.12 INDELING EN TOEGANKELIJKHEID

- Een ruimte die in een *toegankelijkheidssector* ligt, is rechtstreeks bereikbaar vanaf het aansluitende terrein of langs een verkeersroute die uitsluitend door een *toegankelijkheidssector* voert (afd. 4.4).

- Alle groepsruimten zijn toegankelijk vanuit de algemene verkeersruimte.
- Alle groepsruimten op de begane grond moeten toegankelijk zijn voor rolstoelgebruikers.
- Alle groepsruimten grenzen aan de gevel (daglicht en lucht; relatie met buitenterrein).
- Situeer bij meerlaagse bouw de groepsruimten voor de twee jongste speltakken en voor scouts met een beperking op de begane grond.

- Bij meerlaagse bouw zijn groepsruimten alleen op de begane grond en de eerste verdieping gesitueerd.
- Speltaklokken zijn ook direct toegankelijk van buiten.
- Scheid twee naast elkaar liggende groepsruimten door middel van een mobiele panelenwand om bij gelegenheid een grote ruimte te kunnen maken.

4.1.13 AFWERKING

- Maak vloeren en wanden goed reinigbaar en stootvast tot 1,2 m hoog.
- Vloerafwerking moet zo min mogelijk vuil en stof vasthouden in verband met de hygiëne en allergieën.

- Zorg voor voldoende geluidsabsorptie, bij voorkeur in het plafond.
- Zorg voor voldoende geluidsisolatie (zie ook 4.1.8).
- Zorg voor een ophangstelsysteem aan de wanden.

- Overweeg een overschilderbare wandafwerking.

4.1.14 VOORZIENINGEN

- Zorg per groepsruimte voor minimaal twee dubbele wand-contactdozen in kindveilige uitvoering op 1,5 m boven de vloer.
- Zorg voor een wasbak in een gemeenschappelijke ruimte voor het wassen van handen, voor knutselspullen en dergelijke (ten bate van de hygiëne in de keuken). Minimaal één wasbak is op een hoogte die geschikt is voor bevers en welpen.

- Iedere groepsruimte beschikt over ruimte voor ten minste één opbergkast per speltak die van deze ruimte gebruikmaakt.

- Maak een wateraansluiting in lokalen om een handenwasgelegenheid of spoelbak (bar) te kunnen realiseren.

4.1.2 VEILIGHEID

4.1.21 BOUWKUNDIG

- Een *verblijfsruimte* heeft een verlichtingsinstallatie die een op een vloer, een tredevlak of een hellingbaan gemeten verlichtingssterkte kan geven van ten minste 1 lux (afd. 6.1).

- Gebruik stootvaste lichtarmaturen.

- Scherm gevelkachels af.
- Zorg bij een open haard voor een vonkscherm.
- Voorkom gladde vloeren, scherpe hoeken en randen.

- Overweeg luiken voor de ramen in verband met inbraakpreventie.

4.1.22 BRAND

- Als op een *vluchtroute* maximaal 37 personen zijn aangewezen, dan is deze vanaf de uitgang van het *subbrandcompartiment* waarin de *vluchtroute* begint, een *beschermde vluchtroute*, tenzij die uitgang direct grenst aan het aansluitende terrein (afd. 2.12).
- Als op een *vluchtroute* tussen de 37 en 150 personen zijn aangewezen, dan is deze vanaf de uitgang van het *subbrandcompartiment* waarin de *vluchtroute* begint, een *extra beschermde vluchtroute*, tenzij die uitgang direct grenst aan het aansluitende terrein (afd. 2.12).
- Als gekozen wordt voor twee *vluchtroutes* die door verschillende ruimten lopen, dan vervallen de eisen voor beschermde en *extra beschermde vluchtroute* vanaf het punt waar de tweede *vluchtroute* begint (afd. 2.12).
- Een deur op een *vluchtroute* draait bij het openen niet tegen de vluchtrichting in, indien bij een te bouwen bouwwerk meer dan 37 personen (of bij een bestaand bouwwerk meer dan 60 personen) op die uitgang zijn aangewezen (afd. 6.6).
- Materiaal rond een open haard dat warmer wordt dan 90°C, voldoet aan brandklasse A1 (afd. 2.8).
- Installeer noodverlichting in de speltaklokken (1 lux op vloerniveau) (afd. 6.1).

- Houd bij de indeling van de groepsruimte rekening met de ligging van de vluchtweg(en).

4.1.23 GEBRUIK

- Aankleding van besloten ruimten mag geen brandgevaar opleveren (afd. 7.1).
- Een zelfsluitende deur mag niet in geopende toestand worden vastgezet, tenzij die bij rook of brand automatisch wordt losgelaten (afd. 7.2).
- Deuren in *vluchtroutes* mogen niet op slot zitten (afd. 7.2).

4.1.3 GEZONDHEID

4.1.31 TEMPERATUUR

- De groepsruimten moeten een regelbare verwarming hebben.

- De capaciteit van de verwarmingsinstallatie is voldoende om in de winter een minimumtemperatuur van 18°C te realiseren.

- Kies een tactische locatie voor de thermostaat.
- Gebruik bij de individuele regelbaarheid van de verwarming thermostaatkranen om energie te besparen.
- Voorkom dat de temperatuur bij warm zomerweer structureel hoger wordt dan 28°C.
- In de zomer moet warmtetoetreding in de groepsruimte zoveel mogelijk worden voorkomen door beperking van glasoppervlak en/of verhoging van de warmte-isolatie en -accumulatie van de gevels (massa) en/of het plaatsen van zonwering op de zuid- en westgevels en/of de toepassing van energiezuinige apparatuur en verlichting.

4.1.32 LUCHT/VOCHT

- De luchtverversing in een groepsruimte zonder *logiesfunctie* moet een capaciteit hebben van minimaal 4 dm³/s per persoon (afd. 3.6).
- De luchtverversing in een groepsruimte *mét logiesfunctie* moet een capaciteit hebben van minimaal 12 dm³/s per persoon (afd. 3.6). Wanneer de luchtverversing voldoet aan bovenstaande eisen, zal de luchtvochtigheid binnen de behaaglijkheidsgrenzen blijven.
- De toevoer van verse lucht veroorzaakt in een verblijfsgebied een luchtsnelheid die niet groter is dan 0,2 m/s (afd. 3.6).
- Een ventilatievoorziening voor toevoer van verse lucht is regelbaar (afd. 3.6).
- Toevoer van verse lucht naar een verblijfsgebied vindt rechtstreeks van buiten plaats (afd. 3.6).
- Een Scoutinggebouw heeft zodanige scheidingsconstructies dat de vorming van allergenen door vocht in verblijfsgebieden, toiletruimten en badruimten voldoende wordt beperkt (afd. 3.5).

- Een ruimte met een open haard heeft voldoende aanvoer voor verbrandingslucht en een afvoer (thermische trek of ventilator) met een afdoende capaciteit.
- De groepsruimte moet een individueel regelbare ventilatie hebben, minimaal d.m.v. roosters.

- Zorg voor voldoende beweegbare delen in de gevel om doorspuien mogelijk te maken, zowel voor het wegwerken van verontreinigde lucht als het koelen van de ruimte. Houd het Bouwbesluit voor 'verblijfsfunctie met kinderopvang' aan als richtgetal (6 dm³/s per m² vloeroppervlakte voor verblijfsgebied, 3 dm³/s per m² vloeroppervlakte voor verblijfsruimte).

4.1.33 LICHT

- Aan een Scoutinggebouw met een bijeenkomstfunctie wordt in het Bouwbesluit geen eis gesteld t.a.v. daglicht. Neem als richtlijn de equivalente daglichtoppervlakte voor de bijeenkomstfunctie kinderopvang: 5% van elk verblijfsgebied, met een minimale oppervlakte van 0,5 m² (afd. 3.11).

- De basisverlichting van groepsruimten ligt tussen de 200 en 375 lux op de vloer (NEN – EN 12464-1). Hiermee wordt tegelijk voldaan aan de minimumeis (1 lux) uit het Bouwbesluit.

- Overweeg apart schakelbare sfeerverlichting aan wanden of plafonds.
- Gebruik tl- of led-armaturen als basisverlichting.

4.1.34 GELUID

- Zorg voor een geluidsisolatie van minimaal 45 dB(A) voor alle binnenwanden die verblijfsruimten omsluiten, om interne geluidsoverlast te voorkomen.
- Zorg voor een geluidsisolatie van minimaal 45 dB(A) voor de verdiepingsvloer in een meerlaags gebouw om interne geluidsoverlast te voorkomen.
- Beperk overlast van contactgeluid door toepassing van dempende vloerbedekking op en/of een geluidsabsorberend plafond onder een verdiepingsvloer in een meerlaags gebouw.
- Zorg voor voldoende maatregelen om geluid naar buiten toe te voorkomen.

4.1.4 ENERGIEZUINIGHEID EN MILIEU

4.1.41 ENERGIEZUINIGHEID

- De thermische isolatie van de schil (ook wel warmteweerstand, of Rc van vloer, gevel en dak) is minimaal 3,5 m² K/W (afd. 5.1).
- De energieprestatiecoëfficiënt van een Scoutinggebouw zonder logiesfunctie is maximaal 2,0 (afd. 5.1).
- De energieprestatiecoëfficiënt van een Scoutinggebouw met logiesfunctie is maximaal 1,4 (afd. 5.1).

- Zorg ervoor dat de energieprestatiecoëfficiënt van je Scoutinggebouw maximaal 1,4 is.
- Voorzie warmwaterleidingen van thermische isolatie.
- Overweeg toepassing van warmteterugwinning.
- Streef naar een energieneutrale exploitatie (saldo CO₂-uitstoot = 0).
- Pas energiezuinige lichtbronnen toe.

- Overweeg alternatieve energiebronnen.
- Overweeg lichtschakeling door middel van sensoren.

4.1.42 DUURZAAMHEID

- Pas duurzame en onderhoudsarme materialen toe.

- Overweeg een grijswatercircuit.
- Overweeg een vegetatiedak.

4.2 SANITAIR

Een Scoutinggebouw beschikt over voldoende toiletten, (handen)wasgelegenheid, douches en een werkast.

4.2.1 BRUIKBAARHEID

4.2.11 OMVANG

- Reken minimaal één toilet per 30 personen (afd. 4.2). Hiermee voldoe je ook aan de voorschriften van de GGD.
 - Een Scoutinggebouw met logiesfunctie heeft ten minste één badruimte (afd. 4.3).
 - Een Scoutinggebouw heeft minimaal één integraal toegankelijke (= rolstoeltoegankelijke) toiletruimte (afd. 4.4).
 - Een Scoutinggebouw met logiesfunctie heeft minimaal één integraal toegankelijke badruimte (eventueel samengevoegd met integrale toiletruimte) (afd. 4.4).
 - Een toilet moet een vloeroppervlak van minimaal 0,9 m x 1,2 m hebben (afd. 4.2).
 - Een integraal toegankelijk toilet moet een vloeroppervlak hebben van minimaal 1,65 m x 2,2 m of minimaal 1,9 m x 1,95 m (afd. 4.2).
 - Een integraal toegankelijke badruimte moet een vloeroppervlak hebben van minimaal 1,6 m x 1,8 m (afd. 4.3).
 - Een integraal toegankelijke badruimte gecombineerd met toilet, moet een vloeroppervlak hebben van minimaal 2,2 m x 2,2 m (afd. 4.3).
 - De plafondhoogte van een toiletruimte is minimaal 2,3 m.
 - De plafondhoogte van een badruimte is minimaal 2,1 m.
-
- Reken op minimaal één dames- en één herendoucheruimte per 100 gelijktijdig aanwezige personen.

- Een Scoutinggebouw heeft een handenwasgelegenheid in de nabijheid van het sanitair.
- Vervang eventueel bij scheiding van dames- en herentoiletten maximaal de helft van de herentoiletten door urinoirs.
- Realiseer per verdieping een werkkast voor schoonmaakartikelen.

- Maak de toilet- en badruimten constructief net zo hoog als je andere ruimten, met inachtneming van de minimum hoogtes.
- Een douche (inclusief kleedruimte) heeft een vloeroppervlak van minimaal 1,6 m² en een minimale breedte van 0,85 m.
- Een werkkast heeft een minimumvloeroppervlak van 2 m².

4.2.12 INDELING EN TOEGANKELIJKHEID

- De toegang tot een sanitaire ruimte is minimaal 0,85 m breed en 2,3 m hoog.
- Een mindervalidenruimte moet binnen de toegankelijkheidssector bereikbaar zijn.

- Dames- en herendouches zijn altijd gescheiden.
- De toiletten zijn bij voorkeur bereikbaar via een voorhal met wasgelegenheid of zijn voorzien van een eigen wasbak/ fonteintje. Zo niet, dan is een gescheiden wasgelegenheid aanwezig.
- Alle sanitaire ruimten zijn toegankelijk vanuit de algemene verkeersruimte.
- Gebruik rolstoeldrempels als waterkering bij sanitair.
- Als toiletruimten ook van buitenaf bereikbaar zijn, heeft de toegangsdeur vanuit de algemene verkeersruimte de kwaliteit van een buitendeur.

- Een deel van de toiletruimten moet ook rechtstreeks van buitenaf bereikbaar zijn.
- Cluster sanitaire ruimten om het leidingwerk (en daarmee de kosten) te minimaliseren.

4.2.13 AFWERKING

- Bij een badruimte moeten de vloer en de wanden ter plaatse van een bad of een douche over een lengte van ten minste 3 m, tot een hoogte van 2,1 m boven de vloer worden betegeld. Voor de overige wanden in een badruimte geldt tot minimaal 1,2 m hoogte betegelen (NEN 2778).

- Betegel vaste wanden in toilet- en doucheruimten in hun geheel en tot aan het plafond.
- Vind een optimaal evenwicht tussen gladheid (hygiëne/schoonmaak) en ruwheid (voorkomen van uitglijden) van de vloerafwerking.
- Pas (als scheidingswand tussen voorhal, toilet en/of doucheruimten) systeemwanden van bijvoorbeeld volkernplaat toe.
- Maak plafonds goed reinigbaar (bijvoorbeeld gipsvinyl/volkernplaat).

4.2.14 VOORZIENINGEN

- Stem voor een deel van de toiletpotten, urinoirs, wastafels en spiegels de hoogte af op gebruik door kinderen. Bepaal het percentage sanitair met aangepaste hoogte per situatie.
- Douches zijn voorzien van koud en warm water en voldoen aan de eisen ten aanzien van legionellapreventie.

- Pas hangtoiletten toe in verband met schoonmaak.
- Pas in de voorhal of wasgelegenheid wasgoten (lange wasbakken) toe.
- Zorg voor (vaste) spiegels.
- Zorg voor een waterkering tussen douche en aankleedplek.
- Zorg voor kledinghaakjes bij de aankleedplekken.
- Voorzie de werkkast van een uitstortgootsteen met mengkraan (koud en warm water).

- Zorg voor de nodige schrobputjes.

4.2.2 VEILIGHEID

4.2.21 BOUWKUNDIG

- Toepassing van systeemwanden op pootjes bevordert de sociale controle.
- Zorg voor spatwaterdichte verlichtingsarmaturen.

- Overweeg (centrale) thermostatische temperatuurregeling van koud en warm water (let op legionellapreventie).
- Pas in de douches thermostatische mengkranen toe om verbranding te voorkomen.
- Pas in douches vaste, stootbestendige spiegels toe (kunststof of roestvrij staal).

4.2.22 BRAND

- Badruimten en/of toiletten hoeven niet in een brandcompartiment te liggen, ook al zijn het besloten ruimten (afd. 2.10).

4.2.3 GEZONDHEID

4.2.31 TEMPERATUUR

- De capaciteit van de verwarmingsinstallatie is voldoende om in de winter in toiletruimten een minimumtemperatuur van 18 °C te realiseren.
- De capaciteit van de verwarmingsinstallatie is voldoende om in de winter in doucheruimten een minimumtemperatuur van 18 °C te realiseren.

4.2.32 LUCHT/VOCHT

- De luchtverversing per toiletruimte moet een capaciteit hebben van minimaal 7 dm³/s (afd. 3.6).
- De luchtverversing per doucheruimte moet een capaciteit hebben van minimaal 14 dm³/s (afd. 3.6). Wanneer de luchtverversing voldoet aan bovenstaande eisen, dan zal de luchtvochtigheid binnen de behaaglijkheidsgrenzen blijven (afd. 3.6).
- De afvoer van binnenlucht uit een toiletruimte of een badruimte vindt rechtstreeks naar buiten plaats (afd. 3.6).

4.2.33 LICHT

- De basisverlichting van sanitaire ruimten ligt tussen de 100 en 200 lux op de vloer (NEN – EN 12464-1).

4.2.4 ENERGIEZUINIGHEID EN MILIEU

4.2.41 ENERGIEZUINIGHEID

- Overweeg lichtschakeling door middel van sensoren.
- Pas energiezuinige lichtbronnen toe (spaarlampen, HF-TL5, led e.d.).

4.2.42 DUURZAAMHEID

- Pas duurzame en onderhoudsarme materialen toe.
- Overweeg de plaatsing van waterloze urinoirs.
- Beperk het gebruik van spoelwater door het installeren van een toiletreservoir met handmatige spoelonderbreker of een dualflux-bediening.
- Pas waterbesparende douchekoppen of installeer drukknoppen in de douche.

- Overweeg een timer op douches, zodat er niet onbeperkt water kan stromen (vier minuten).
- Overweeg een grijswatercircuit.

4.3 KEUKEN

Een Scoutinggebouw beschikt over een kookgelegenheid met aanrechtblad.

4.3.1 BRUIKBAARHEID

4.3.11 OMVANG

- De plafondhoogte van de keuken is minimaal 2,6 m (afd. 4.1).
- Minimale breedte 1,8 m en minimale oppervlakte 5 m² (afd. 4.1).

- Een keuken heeft een minimaal vloeroppervlak van 16 m² en een minimale breedte van 2,4 m.
- Gebruik rolstoeldrempels als waterkering.

- Maak de keuken toegankelijk en bruikbaar voor rolstoelgebruikers.
- Maak het keukenmeubel geschikt voor gebruik door rolstoelgebruikers, onder meer door verlaagde aanrechtbladen waar je onder kunt rijden.

4.3.12 INDELING EN TOEGANKELIJKHEID

- De toegang tot de keuken is minimaal 0,85 m breed en 2,3 m hoog (afd. 4.4).

- De keuken is toegankelijk vanuit de algemene verkeersruimte.

- De keuken ligt bij voorkeur aan de gevel, in verband met spuivoorziening.
- De keuken ligt in de nabijheid van een buitendeur, maar beschikt niet over een directe deur naar buiten i.v.m. de hygiëne.
- De keuken grenst aan de hal en/of groepsruimte(n) ten behoeve van een uitgiftevoorziening.

4.3.13 AFWERKING

- Voorzie vloeren van een afwasbaar en slijtvast materiaal, zoals tegels of een epoxy-gietvloer.
- Voorzie wanden van een glad, afwasbaar en slijtvast materiaal, zoals tegels.

- Vind een optimaal evenwicht tussen gladheid (hygiëne/schoonmaak) en ruwheid (voorkomen van uitglijden) van de vloerafwerking.
- Maak plafonds goed reinigbaar (bijvoorbeeld gipsvinyl/volkernplaat).

4.3.14 VOORZIENINGEN

- De keuken beschikt minimaal over de volgende apparatuur: dubbele spoelbak met mengkraan voor koud en warm water, fornuis (vier- of zes pits), koelkast.
- De keuken beschikt over minimaal 3 m werkblad.
- Naast de nodige aansluitingen voor de apparatuur, beschikt de keuken over minimaal vier dubbele wandcontactdozen boven het aanrechtblad.
- De keuken beschikt over minimaal 0,3 m³ berg-/kastruimte.
- De keuken beschikt daarnaast over een aparte kast voor voedsel.
- Maak aanrechtbladen van roestvrij staal.

- Maak de keuken geschikt voor het koken voor grote groepen: lage fornuizen (± 750 mm boven vloer) voor grote pannen, voldoende (gas)pitten met de juiste capaciteit voor grote pannen en voldoende spoelbakken.
- Realiseer een uitgiftevoorziening naar hal en/of groepsruimte(n).
- Houd de vloer vrij (keukenblok op pootjes) of verhoog de vloer onder apparatuur in verband met schoonmaak.

- Overweeg verrijdbaar meubilair in verband met schoonmaken.
- Zorg voor de nodige schrobputjes.
- Voorzie gevelopeningen van horren tegen ongedierte.

4.3.2 VEILIGHEID

4.3.21 BOUWKUNDIG

- Zorg voor logische looproutes.
- Maak eventueel de keuken deels geschikt voor gebruik door jeugdleden (extra laag fornuis waarbij jeugdleden in de pannen kunnen kijken, lage spoelbak, etc.).
- Pas dampdichte armaturen toe.

4.3.22 BRAND

- Installeer een handblustoestel op een goed bereikbare plaats.
- Hang een blusdeken (1,8 x 1,8 m) op een goed bereikbare plaats.

- Schakel gasklep en mechanische afzuiging.

4.3.23 GEBRUIK

- Maak een ruimtelijke splitsing tussen 'bereiden' en 'spoelen' (hygiëneregelgeving).

- Gebruik brandwerende afvalbakken.
- Houd er rekening mee dat een voorziening om te frituren aanvullende eisen ten aanzien van inrichting, veiligheid en verzekering kan vragen.

4.2.3 GEZONDHEID

4.2.31 TEMPERATUUR

- De capaciteit van de verwarmingsinstallatie is voldoende om in de winter een minimumtemperatuur van 18 °C te realiseren.

4.3.32 LUCHT/VOCHT

- De luchtverversing van een kookgelegenheid moet een capaciteit hebben van minimaal 21 dm³/s (afd. 3.6).

- Bij koken voor groepen is de minimale eis uit het Bouwbesluit onvoldoende. De ventilatiecapaciteit van een professionele (horeca)dampkap is vaak meer dan 1000 dm³/s. Houd hier rekening mee, ook in combinatie met de maximale stroomsnelheid van 0,2 m/s onder 4.0.32.

4.3.33 LICHT

- De basisverlichting van de keuken ligt tussen de 400 en 750 lux op het werkblad (NEN – EN 12464-1).

- Realiseer zowel algemene verlichting als specifieke werkbladverlichting.

4.3.4 ENERGIEZUINIGHEID EN MILIEU

4.3.41 ENERGIEZUINIGHEID

- Toepassing van sensoren in de keuken wordt afgeraden in verband met de veiligheid.
- Let op de levensduur en werking van de koelkast, oude tweedehandskoelkasten gebruiken vaak veel energie.

4.3.42 DUURZAAMHEID

- Pas duurzame en onderhoudsarme materialen toe.
- Pas energiezuinige lichtbronnen toe (spaarlampen, HF-TL5, led e.d.).

4.4 BERGRUIMTEN

Een Scoutinggebouw beschikt (per speltak) over voldoende bergruimte en over een opslagplaats voor pionierhout.

4.4.1 BRUIKBAARHEID

4.4.10 LIGGING

- Plaats de bergruimte binnen het gebouw (binnen de thermische schil). Pionierhout kan binnen, maar bij voorkeur in een buitenberging (zie paragraaf 5.3).

4.4.11 OMVANG

- Realiseer voor iedere speltak minimaal 20 m³ algemene bergruimte.

- Maak de plafondhoogte minimaal gelijk aan die van de groepsruimten.

- Maak onderscheid tussen ruimte spelmateriaal (bereikbaar voor alle speltakken) en ruimte groeps materiaal (bereikbaar voor materiaalmeester).

4.4.12 INDELING EN TOEGANKELIJKHEID

- De toegang tot een bergruimte is minimaal 0,85 m breed en 2,3 m hoog.

- De algemene bergruimte is toegankelijk vanuit de algemene verkeersruimte.
- Situeer de algemene bergruimte voor zware spullen op de begane grond.
- Maak de algemene bergruimte voor zware spullen toegankelijk van buitenaf.
- Het hoogste schap van een stelling bevindt zich op maximaal 1,8 m boven de vloer.
- Maak de bergruimte afsluitbaar.
- Voorzie grotere bergruimten van een dubbele deur of een enkele deur met kleppaneel om de doorgangsbreedte te kunnen vergroten.
- Voorkom drempels.
- Maak een bergruimte op een verdieping bereikbaar met een rechte steektrap van voldoende breedte.

- Indien pionierhout in de binnenberging ligt, zorg er dan voor dat je bij het naar buiten brengen niet de bocht om hoeft en de activiteiten binnen niet hindert.

4.4.13 AFWERKING

- Maak vloeren en wanden goed reinigbaar en stootvast.
- Maak wanden geschikt voor bevestiging van brede schappen of stellingkasten.

4.4.14 VOORZIENINGEN

- Pas stootvaste armaturen toe.
- Overweeg bij bergruimten op een verdieping een hijsluis.

- Overweeg de plaatsing van een werkblad.

4.4.2 VEILIGHEID

4.4.21 BOUWKUNDIG

- Zorg voor voldoende manoeuvreerruimte tussen de stellingen en/of schappen (richtlijn: minimaal 1,6 m).
- Houd rekening met de maximaal toelaatbare vloerbelasting per m².

4.4.22 BRAND

- Houd rekening met de grenshoeveelheid voor de opslag van gassen, terpentine en olie (maximaal 50 liter) (afd. 7.1, tabel brandgevaarlijke stoffen).

- Sla gasflessen niet op in de binnenbergruimte (PGS 15 en zie ook infoblad over gas op www.scouting.nl).

4.4.23 GEBRUIK

- Sla gevaarlijke stoffen op in een afsluitbare kast (PGS 15).

4.4.3 GEZONDHEID

4.4.31 TEMPERATUUR

- De capaciteit van de verwarmingsinstallatie is voldoende om in de winter een minimumtemperatuur van 16 °C te realiseren.

4.4.32 LUCHT/VOCHT

- Zorg bij alle bergruimten voor een minimale ventilatie van 1 x de inhoud per uur. Hiermee voorkom je een te hoge luchtvochtigheid en daarmee schimmelvorming.

4.4.33 LICHT

- De basisverlichting van bergruimten ligt tussen de 200 en 375 lux op de vloer (NEN – EN 12464-1).

4.4.4 ENERGIEZUINIGHEID EN MILIEU

4.4.41 ENERGIEZUINIGHEID

- Pas energiezuinige lichtbronnen toe (spaarlampen, HF-TL5, led e.d.).

4.4.42 DUURZAAMHEID

- Pas duurzame en onderhoudsarme materialen toe.

4.5 TECHNISCHE RUIMTEN

Een Scoutinggebouw beschikt over een meterkast (met aansluitingen op de nutsvoorzieningen) en een installatieruimte, waarin apparatuur voor warmteopwekking (en ventilatie) van het gebouw staat opgesteld.

4.5.1 BRUIKBAARHEID

4.5.11 OMVANG

- Een technische ruimte heeft afmetingen en een indeling, die zijn afgestemd op de in die ruimte te plaatsen apparatuur (afd. 4.7).

- De standaardmaten voor een meterkast bedragen 750 x 310 x 2100 mm (NEN 2768).

- Het Bouwbesluit 2012 stelt geen eisen meer aan een meterkast. De gemeentelijke netbeheerder zal wel eisen stellen aan de afmeting en plaats van de meterkast. Informeer hiernaar.
- Plafondhoogte moet minstens 2,1 m zijn.

4.5.12 INDELING EN TOEGANKELIJKHEID

- Technische ruimten moeten vrij toegankelijk zijn voor controle en bij calamiteiten.

- De stookruimte is afsluitbaar en toegankelijk vanuit de algemene verkeersruimte.
- Houd bij de opstelling van grotere apparaten rekening met de mogelijkheid van vervanging in de toekomst.

4.5.13 AFWERKING

- Kies voor een minimale afwerking van vloer, wanden en plafond, bijvoorbeeld met betonverf.

4.5.14 VOORZIENINGEN

- Pas stootvaste armaturen toe.

4.5.2 VEILIGHEID

4.5.21 BOUWKUNDIG

- Zorg voor voldoende manoeuvreerruimte tussen de opgestelde apparatuur.

4.5.22 BRAND

- Een technische ruimte met een gebruiksoppervlakte van meer dan 50 m² of een technische ruimte waarin één of meer verbrandingstoestellen met een totale nominale belasting van meer dan 130 kW worden opgesteld, is een afzonderlijk brandcompartiment (afd. 2.10).
- De weerstand tegen branddoorslag is ten minste twintig minuten en bij plaatsing in een apart brandcompartiment zestig minuten (afd. 2.11).

4.5.23 GEBRUIK

- Een Scoutinggebouw heeft een veilige voorziening voor het afnemen en gebruiken van energie (afd. 6.2).

4.5.3 GEZONDHEID

4.5.32 LUCHT/VOCHT

- Een ruimte met een opstelplaats voor een gasmeter (de meterkast dus) heeft een niet-afsluitbare voorziening

voor luchtverversing met een volgens NEN 1087 bepaalde capaciteit van ten minste 1 dm³/s per m² vloeroppervlakte van die ruimte, met een minimum van 2 dm³/s.

- Zorg voor een minimale ventilatie van 1 x de inhoud per uur.

4.5.33 LICHT

- De verlichting van de installatieruimte ligt tussen de 200 en 375 lux op de vloer (NEN – EN 12464-1).

4.5.4 ENERGIEZUINIGHEID EN MILIEU

4.5.41 ENERGIEZUINIGHEID

- De thermische isolatie van de schil (ook wel *warmteweerstand*, of Rc van vloer, gevel en dak) is minimaal 3,5 m²K/W (afd. 5.1).
- De *energieprestatiecoëfficiënt* van een Scoutinggebouw zonder logiesfunctie is maximaal 2,0 (afd. 5.1).
- De *energieprestatiecoëfficiënt* van een Scoutinggebouw met logiesfunctie is maximaal 1,4 (afd. 5.1).

- Zorg ervoor dat de *energieprestatiecoëfficiënt* van je Scoutinggebouw maximaal 1,4 is.
- Voorzie warmwaterleidingen van thermische isolatie.
- Overweeg toepassing van warmteterugwinning.
- Streef naar een energieneutrale exploitatie (saldo CO²-uitstoot = 0).
- Pas energiezuinige lichtbronnen toe.

- Overweeg lichtschakeling door middel van sensoren.
- Overweeg alternatieve energiebronnen.

4.6 VERKEERSRUIMTEN

Een Scoutinggebouw beschikt over een entreeruimte met aansluitende hal en/of gangen om verblijfsruimten, sanitair, keuken en bergruimten intern toegankelijk te maken.

4.6.1 BRUIKBAARHEID

4.6.11 OMVANG

- De vrije breedte van een verkeersroute is minimaal 0,85 m (afd. 4.4).
- De plafondhoogte van de verkeersruimte is minimaal 2,3 m (afd. 4.4).
- Als de verkeersroute door een toegankelijkheidssector voert, is de vrije breedte minimaal 1,2 m (afd. 4.4).
- Een trap in de verkeersruimte is minimaal 0,8 m breed, met een aantrede van ten minste 185 mm en een optrede van maximaal 210 mm (afd. 2.5).

- Een verkeersruimte moet minimaal 1,2 m breed zijn.
- De hoofdingang bestaat bij voorkeur uit een dubbele deur.

- De verkeersruimte van een Scoutinggebouw heeft een netto vloeroppervlakte van 15-20% van de som van het netto vloeroppervlak van verblijfsruimten, sanitair en keuken.
- Probeer de oppervlakte van de verkeersruimte zoveel mogelijk te beperken.

4.6.12 INDELING EN TOEGANKELIJKHEID

- De verkeersruimte is zodanig gesitueerd dat zoveel mogelijk gebruiksruimten vanuit de verkeersruimte direct toegankelijk zijn.
- De verkeersruimte is direct toegankelijk vanuit de hoofdingang.

4.6.13 AFWERKING

- Maak vloeren en wanden goed reinigbaar en stootvast tot 1,2 m hoog.
- Zorg voor waterdichte, opstaande (tegel)plinten.
- Maak plafonds geluidsabsorberend.

4.6.14 VOORZIENINGEN

- Gebruik stootvast armaturen.
- Monteer (stoot)vaste kapstokken.
- Zorg voor voldoende wandcontactdozen.

4.6.2 VEILIGHEID

4.6.21 BOUWKUNDIG

- Een trap voor het overbruggen van een hoogteverschil van meer dan 1 m en met een helling groter dan 2:3 heeft aan ten minste één zijkant een leuning. De bovenkant van de leuning ligt, gemeten boven de voorkant van een tredvlak van de trap, op een hoogte van ten minste 0,8 m en ten hoogste 1 m (afd. 2.5).
- Een balustrade of traphek heeft tot aan 0,7 m boven vloerniveau geen openingen waardoor een bol kan passeren met een diameter van 0,1 m. Hoger dan 0,7 m geldt een waarde van 0,5 m (afd. 2.3).
- Er is bij balustrades geen opstapmogelijkheid tussen 0,2 en 0,7 m (afd. 2.3).

- Pas veiligheidsglas of gelaagd glas toe < 1,4 m boven de vloer (NEN 3569).

- Voorkom of verwijder gladde vloeren, scherpe hoeken en randen.
- Brede trappen (> 1,2 m) zijn voorzien van leuningen aan weerszijden.
- Traptreden zijn voorzien van een antislipprofiel.

4.6.22 BRAND

- Vluchtdeuren draaien in de richting van de vluchtweg (afd. 4.1).
- Installeer noodverlichting (1 lux op vloerniveau) (afd. 4.1).

4.6.23 GEBRUIK

- Voorzie kapstokken van kindveilige kledinghaken.

4.6.3 GEZONDHEID

4.6.31 TEMPERATUUR

- De capaciteit van de verwarmingsinstallatie is voldoende om in de winter een minimumtemperatuur van 16°C te realiseren.

4.6.32 LUCHT/VOCHT

- Zorg bij alle verkeersruimten voor enige ventilatie.

- Voorkom sterke luchtstromen en warmteverlies eventueel door toepassing van een tochtportaal.

4.6.33 LICHT

- De basisverlichting van verkeersruimten ligt tussen de 100 en 200 lux op de vloer (NEN – EN 12464-1).

4.6.4 ENERGIEZUINIGHEID EN MILIEU

4.6.41 ENERGIEZUINIGHEID

- Voorkom sterke luchtstromen onder meer door toepassing van een tochtportaal bij de hoofdingang.

4.6.42 DUURZAAMHEID

- Toepassing van bewegingssensoren in verkeersruimten wordt afgeraden.

4.7 BOTENLOODS

Een gebouw voor waterscouting kan beschikken over een loods voor onderhoud aan boten.

4.7.1 BRUIKBAARHEID

4.7.10 LIGGING

- De botenloods is bij voorkeur gesitueerd nabij botenhelling of botenkraan.
- De buitenruimte rond de botenloods is duidelijk gescheiden van het buitenspeelterrein, wanneer hier (ook) aan de boten wordt gewerkt.

- De botenloods kan opgenomen worden in het gebouw en daarmee makkelijk aangesloten worden op de faciliteiten (gas, water, elektra).

4.7.11 OMVANG

- De minimale vloeroppervlakte van de botenloods wordt bepaald door het aantal en de afmetingen van de te stallen boten, vermeerderd met de gebruikruimte rond de boten (minimaal 1,2 m vrije ruimte).

- Houd rekening met extra ruimte voor een wasgelegenheid, gereedschapsopslag en/of een werkbank.
- Zorg dat de plafondhoogte hoog genoeg is voor de werkzaamheden aan en opslag van de boten.
- Bij gebruik van een hijsbalk met een lier moet de plafondhoogte hierop worden aangepast. Reken op minimaal 3 m, afhankelijk van de afmetingen van de boten.

4.7.12 INDELING EN TOEGANKELIJKHEID

- De toegang tot de botenloods is bereikbaar via een verhard pad met voldoende breedte voor een auto met trailer.
- De botenloods beschikt over brede en hoge (garage)deuren; de breedte is bij voorkeur gelijk aan de breedte van een boot > 1 m.
- Voorkom drempels.

4.7.13 AFWERKING

- Maak vloeren vloeistofdicht, bijvoorbeeld een gevulde betonvloer (activiteitenbesluit).

- Maak wanden stootvast.
- Maak wanden geschikt voor bevestiging van brede schappen of stellingkasten.

4.7.14 VOORZIENINGEN

- Wandcontactdozen moeten voorzien zijn van randaarde.

- Wateraansluiting met mengkraan en wasgelegenheid (wastrog).
- Werkbank met aansluiting 380 V.

- Pas stootvaste en dampdichte armaturen toe.
- Houd rekening met minimaal twee dubbele wandcontactdozen per boot.

4.7.2 VEILIGHEID

4.7.21 BOUWKUNDIG

- Voorzie raamkozijnen geheel van veiligheidsglas.

4.7.22 BRAND

- Installeer een draagbaar blustoestel volgens de regelgeving.
- Houd rekening met de soort blustoestel, afhankelijk van de aard van de werkzaamheden (lassen, schilderwerk, e.d.).

4.7.23 GEBRUIK

- Sla gevaarlijke stoffen op in een afsluitbare en geventileerde, brandveilige kast (PGS 15).

- Zorg voor voldoende manoeuvreerruimte tussen de boten (minimaal 1,2 m).

4.7.3 GEZONDHEID

4.7.31 TEMPERATUUR

- De capaciteit van de verwarmingsinstallatie (blower) is voldoende om in de winter een minimumtemperatuur van 16 °C te realiseren.

4.7.32 LUCHT/VOCHT

- Zorg voor mechanische afzuiging.
- Zorg voor juiste en voldoende afzuiging bij gebruik van gevaarlijke stoffen.

4.7.33 LICHT

- De basisverlichting in de botenloods ligt tussen de 400 en 750 lux op de vloer (NEN – EN 12464-1).

4.7.4 ENERGIEZUINIGHEID EN MILIEU

4.7.41 ENERGIEZUINIGHEID

- Toepassing van sensoren in de botenloods wordt afgeraden in verband met de veiligheid.

4.7.42 DUURZAAMHEID

- Pas duurzame en onderhoudsarme materialen toe.
- Pas energiezuinige lichtbronnen toe.

4.8 BEREKENING BENODIGDE BRUTO VLOEROPPERVLAKTE

De benodigde bruto vloeroppervlakte (BVO) van het plan voor een Scoutinggebouw bereken je in de fase voorafgaand aan het ontwerp van het bouwplan met behulp van het werkblad op de volgende pagina. Vul de blauwe velden in met de waarden of aantallen die je nodig hebt en reken de gekleurde velden uit. Je kunt nu makkelijk kiezen welke groepsruimten je dubbel wilt gebruiken. Bereken je BVO aan de hand van de formules in de grijze balk. Als je al een budget hebt, dan kun je een prijs per m² of m³ uitrekenen. Aan de hand hiervan kun je achterhalen of je een enigszins realistisch plan hebt.

NB Standaard zijn de ledenaantallen volgens de normen van Scouting Nederland ingevuld.

Dit formulier kun je ook als automatisch rekenend Excelbestand downloaden op www.scouting.nl.

VERKLARING AFKORTINGEN:

BVO	= bruto vloeroppervlakte
NOV	= netto vloeroppervlakten van verblijfsruimten (zie 4.1.1)
NOS	= netto vloeroppervlakte van het sanitair (zie 4.3.1)
NOK	= netto vloeroppervlakte van de keuken (zie 4.4.1)
NOB	= netto vloeroppervlakte van de bergruimten
TVI	= een toeslag voor verkeersruimten en installaties
TC	= een toeslag voor constructieoppervlakte
Toeslag voor verkeersruimte en installaties = 20%	
Toeslag voor constructieoppervlakte = 10%	

VLOEROPPERVLAK

Groepsruimten		Vuistregel: kies een oppervlak p.p. tussen de 2 en 2,5 m ² . Bij vaste subgroepsoeken: advies = 2,5 m ²				
Aantal leden per speltak	Jeugd	Leiding	Totaal	Aantal speltakken	Oppervlak p.p.	Totaal opp.
Bever	16	4	20	x		m ²
Welpen	24	4	28	x		m ²
Scouts	28	4	32	x		m ²
Explorers	16	2	18	x		m ²
Roverscouts	16	1	17	x		m ²
Totaal groepsruimten						m²*

* bij 1 lokaal per speltak
** eigen keuze, mogelijk dubbel gebruik van ruimtes

Sanitair	afgerond/gekozen				
Toiletten (1 op 30 p.)	/30=		toiletten	x 3 =	m ²
Mindervalide			toilet	x 4 =	m ²
Douches			douches	x 2 =	m ²
Werkkast				x 2 =	m ²
Totaal sanitair					m²**

Keuken	minimaal 16 m ²				
Keuken					m ²
					m²**

Berging	reken als stapelhoogte stelling/kast 2,3 m				
Bergruimte algemeen/speltak	20 m ³ /spt	speltakken x 20 / 2,3 =			m ²
Totaal berging					m²**

Extra ruimten					
Ruimte kader					m ²
Overige ruimten					m ²
					m ²
					m ²
					m ²
Totaal extra ruimten					m²**

Totaal netto ruimte **m²****

BEREKENING BRUTO VLOEROPPERVLAK

Groepsruimten		
NOV		Netto ruimtes
NOS		Netto sanitair
NOK		Netto keuken
NOB		Netto berging
TVI = 20%	1,2	Toeslag verkeersruimte en installaties
TC = 10%	1,1	Toeslag voor constructie

$$BVO = ((NOV + NOS + NOK) \times TVI + NOB) \times TC$$

inhoud (bij 3m vloer-vloerhoogte)	m ²
beschikbaar budget	euro
prijs / m ³	euro
prijs / m ²	euro

Voorbeeld- berekeningen van bruto vloeroppervlakte

Scoutinggebouw met 3 groepsruimten, 5 speltakken en een logiesfunctie:

Groepsruimten: 1 x 36 m² (explorers + roverscouts) en 1 x 70 m² (bevers + welpen) en 1 x 64 m² (scouts) = 170 m²

Sanitair: 4 toiletten met voorhal en wasgelegenheid (12 m²), mindervalidentoilet (4 m²), 2 douches (4 m²), werkkast (2 m²) = 22 m²

Keuken: 16 m²

Bergruimte: 5 x 20 m³ (hoogte stapelruimte 2,3 m) = 43,5 m²

Ruimte kaderleden: 16 m²

BVO = ((170 + 22 + 16) x 1,2 + 43,5) x 1,1 = 343,5 m²

Groepsruimten							Vuistregel: kies een oppervlak p.p. tussen de 2 en 2,5 m ² . Bij vaste subgroepshoeken: advies = 2,5 m ²	
Aantal leden per speltak	Jeugd	Leiding	Totaal	Aantal speltakken	Oppervlak p.p.	Totaal opp.		
Bevers	16	4	20	1 x	2	40 m ²		
Welpen	24	4	28	1 x	2,5	70 m ²		
Scouts	28	4	32	1 x	2	64 m ²		
Explorers	16	2	18	1 x	2	36 m ²		
Roverscouts	16	1	17	1 x	2	34 m ²		
Totaal groepsruimten							244 m²*	170 m²**

* bij 1 lokaal per speltak

** eigen keuze, mogelijk dubbel gebruik van ruimtes

Sanitair							afgerond/gekozen	
Toiletten (1 op 30 p.)	115 /30=	3,8		toiletten 4	x 3 =	12 m ²		
Mindervalide	1			toilet	x 4 =	4 m ²		
Douches	2			douches	x 2 =	4 m ²		
Werkkast	1				x 2 =	2 m ²		
Totaal sanitair							22 m²**	

Keuken			minimaal 16 m ²	
Keuken				16 m ²
				16 m²**

Berging					reken als stapelhoogte stelling/kast 2,3 m	
Bergruimte algemeen/speltak	20 m ³ /spt	5 speltakken x 20 / 2,3 =		43,5 m ²		
Totaal berging					43,5 m²**	

Extra ruimten					
Ruimte kader				16 m ²	
Overige ruimten				m ²	
				m ²	
				m ²	
				m ²	
Totaal extra ruimten					16 m²**

Totaal netto ruimte **267,5 m²****

BEREKENING BRUTO VLOEROPPERVLAK

Groepsruimten		
NOV	186	Netto ruimtes
NOS	22	Netto sanitair
NOK	16	Netto keuken
NOB	43,5	Netto berging
TVI = 20%	1,2	Toeslag verkeersruimte en installaties
TC = 10%	1,1	Toeslag voor constructie

BVO = ((NOV + NOS + NOK) x TVI + NOB) x TC			343,5 m²
inhoud (bij 3m vloer-vloerhoogte)	1.030,5		m ²
beschikbaar budget			euro
prijs / m ³			euro
prijs / m ²			euro

Voorbeeld- berekeningen van bruto vloeroppervlakte

Scoutinggebouw met 4 groepsruimten, 6 speltakken en een logiesfunctie:

Groepsruimten: $1 \times 36 \text{ m}^2$, $1 \times 34 \text{ m}^2$, $1 \times 80 \text{ m}^2$, $1 \times 70 \text{ m}^2 = 220 \text{ m}^2$

Sanitair: 5 toiletten met voorhal en wasgelegenheid (15 m^2),
mindervalidentoilet (4 m^2), 2 douches (4 m^2), werkkast (2 m^2) = 25 m^2

Keuken: 16 m^2

Bergruimte: $6 \times 20 \text{ m}^3$ (hoogte stapelruimte $2,3 \text{ m}$) = $52,2 \text{ m}^2$

Ruimte kaderleden: 20 m^2

BVO = minimaal $((220 + 25 + 16) \times 1,2 + 52,2) \times 1,1 = 428,3 \text{ m}^2$

Groepsruimten						
Vuistregel: kies een oppervlak p.p. tussen de 2 en 2,5 m ² . Bij vaste subgroepshoeken: advies = 2,5 m ²						
Aantal leden per speltak	Jeugd	Leiding	Totaal	Aantal speltakken	Oppervlak p.p.	Totaal opp.
Bevers	16	4	20	0 x	0	0 m ²
Welpen	24	4	28	2 x	2,5	140 m ²
Scouts	28	4	32	2 x	2,5	160 m ²
Explorers	16	2	18	1 x	2	36 m ²
Roverscouts	16	1	17	1 x	2	34 m ²
Totaal groepsruimten						370 m²* 220 m²**

* bij 1 lokaal per speltak

** eigen keuze, mogelijk dubbel gebruik van ruimtes

Sanitair						
afgerond/gekozen						
Toiletten (1 op 30 p.)	115 /30=	5,2		toiletten 5	x 3 =	15 m ²
Mindervalide	1			toilet	x 4 =	4 m ²
Douches	2			douches	x 2 =	4 m ²
Werkkast	1				x 2 =	2 m ²
Totaal sanitair						25 m²**

Keuken				minimaal 16 m ²
Keuken				16 m ²
				16 m²**
Berging				reken als stapelhoogte stelling/kast 2,3 m
Bergruimte algemeen/speltak	20 m ³ /spt	6 speltakken x 20 / 2,3 =		52,2 m ²
Totaal berging				52,2 m²**
Extra ruimten				
Ruimte kader				20 m ²
Overige ruimten				m ²
				m ²
				m ²
Totaal extra ruimten				20 m²**
Totaal netto ruimte				333,2 m²**

BEREKENING BRUTO VLOEROPPERVLAK

Groepsruimten		
NOV	240	Netto ruimtes
NOS	24	Netto sanitair
NOK	16	Netto keuken
NOB	52,2	Netto berging
TVI = 20%	1,2	Toeslag verkeersruimte en installaties
TC = 10%	1,1	Toeslag voor constructie

BVO = ((NOV + NOS + NOK) x TVI + NOB) x TC **428,3 m²**

Voorbeeld- berekeningen van bruto vloeroppervlakte

Scoutinggebouw met 5 groepsruimten, 8 speltakken en een logiesfunctie:

Dit voorbeeld is uitgerekend met de gerealiseerde oppervlaktes van het gebouw van Scouting Hertog van Gelre, Apeldoorn. Het ontwerp was destijds voor 1 bever-, 4 welpen-, 4 scouts-, 2 explorers- en 2 roverscoutsspeltakken en 1 plusscoutskring = 14 groepen. Huidig aantal speltakken is 9. Het oppervlak had dus nog groter moeten zijn, maar door flexibel gebruik en op aparte tijdstippen draaien kon worden volstaan met de getallen voor 8 speltakken. Er werd op 3 dagdelen gedraaid (vrijdagavond en zaterdag). Opvallend is de keuze voor veel extra ruimten, wat nog steeds goed van pas komt.

Groepsruimten: $1 \times 36 \text{ m}^2$ en $4 \times 56 \text{ m}^2 = 260 \text{ m}^2$

Sanitair: 4 toiletten met voorhal en wasgelegenheid (12 m^2), mindervalidentoilet (4 m^2), 3 douches (6 m^2), werkkast (2 m^2) = 22 m^2

Keuken: 16 m^2

Bergruimte: $8 \times 20 \text{ m}^3$ (hoogte stapelruimte $2,3 \text{ m}$) = $69,6 \text{ m}^2$

Diverse extra ruimten: 84 m^2

BVO = minimaal $((344 + 22 + 16) \times 1,2 + 69,6) \times 1,1 = 580,8 \text{ m}^2$

Daadwerkelijk gerealiseerd: 582 m^2 BVO

Groepsruimten								
Vuistregel: kies een oppervlak p.p. tussen de 2 en $2,5 \text{ m}^2$. Bij vaste subgroepshoeken: advies = $2,5 \text{ m}^2$								
Aantal leden per speltak	Jeugd	Leiding	Totaal	Aantal speltakken	Oppervlak p.p.	Totaal opp.		
Bever	16	4	20	0 x	2	0 m^2		
Welpen	24	4	28	3 x	2	168 m^2		
Scouts	24	4	28	2 x	2	112 m^2		
Explorers	16	2	18	1 x	2	36 m^2		
Roverscouts	16	1	17	2 x	2	38 m^2		
Totaal groepsruimten							384 m^2^*	260 m^2^{**}

* bij 1 lokaal per speltak

** eigen keuze, mogelijk dubbel gebruik van ruimtes

Sanitair							
afgerond/gekozen							
Toiletten (1 op 30 p.)	115 /30=	6,4		toiletten 4	x 3 =	12 m^2	
Mindervalide	1			toilet	x 4 =	4 m^2	
Douches	2			douches	x 2 =	4 m^2	
Werkkast	1				x 2 =	2 m^2	
Totaal sanitair							22 m^2^{**}

Keuken				minimaal 16 m^2
Keuken				16 m^2
				16 m^2^{**}
Berging				reken als stapelhoogte stelling/kast $2,3 \text{ m}$
Bergruimte algemeen/speltak	$20 \text{ m}^3/\text{spt}$	$8 \text{ speltakken} \times 20 / 2,3 =$		$69,6 \text{ m}^2$
Totaal berging				$69,6 \text{ m}^2^{**}$
Extra ruimten				
Ruimte kader				40 m^2
Donkere ruimte / redactielokaal				19 m^2
Spelmateriaal				12 m^2
Opslag voor materiaal acties / festiviteiten				13 m^2
				m^2
Totaal extra ruimten				84 m^2^{**}
Totaal netto ruimte				$451,6 \text{ m}^2^{**}$

BEREKENING BRUTO VLOEROPPERVLAK

Groepsruimten		
NOV	344	Netto ruimtes
NOS	24	Netto sanitair
NOK	16	Netto keuken
NOB	69,6	Netto berging
TVI = 20%	1,2	Toeslag verkeersruimte en installaties
TC = 10%	1,1	Toeslag voor constructie
BVO = ((NOV + NOS + NOK) x TVI + NOB) x TC		
$580,8 \text{ m}^2$		

HOOFDSTUK 5

DE BUITENRUIMTE

5.0 ALGEMEEN

Voordat we in onderstaande paragrafen 5.1 tot en met 5.6 de diverse soorten buitenruimten bij een Scoutinggebouw behandelen, wordt in deze paragraaf allereerst de buitenruimte als geheel aan de hand van de Bouwbesluitthema's getoetst.

5.0.1 BRUIKBAARHEID

5.0.10 LIGGING

- De buitenruimte grenst bij voorkeur direct aan het gebouw.
- Als je groep voor het buitenspel gebruikmaakt van een openbare buitenruimte in de directe omgeving, dan moet deze ruimte op zeer korte loopafstand (maximaal 100 m) bereikbaar zijn zonder het kruisen van autoverkeer.

5.0.11 OMVANG

- Het bruto oppervlak van de buitenruimte bij een Scoutinggebouw wordt bepaald door de som van de oppervlaktes van de diverse ruimtesoorten, zoals omschreven in de paragrafen 5.1 t/m 5.6, te vermeerderen met een toeslag voor verkeersruimte, inpassingverlies (zie bijlage 2) en afrastering. In paragraaf 5.7 zijn enkele voorbeeldberekeningen gemaakt van het bruto terreinoppervlak bij Scoutinggebouwen met respectievelijk 3, 4, 5 en 6 groepsruimten.

5.0.12 INDELING EN TOEGANKELIJKHEID

- Als het gebouw een toegankelijkheidssector heeft (dus geschikt is voor rolstoelgebruikers) en het niet via een ander gebouw toegankelijk is, dan is het rechtstreeks bereikbaar vanaf het aansluitende terrein. Dat betekent dat het terrein geschikt moet zijn voor rolstoelgebruikers om bij de ingang te komen (afd. 4.4).

- Denk na over hoe (een deel van) de buitenruimte toegankelijk is te maken voor rolstoelgebruikers.

- Zorg voor voldoende afwatering en/of drainage.

- Maak het speelterrein geschikt voor medegebruik door derden, bijvoorbeeld buitenschoolse opvang of de buurt.

5.0.13 AFWERKING

- De buitenruimte is zodanig afgewerkt dat zowel het stallen van fietsen, het spelen, het stoken van een kampvuur als

de bereikbaarheid en toegankelijkheid van het gebouw voor fietsers, auto's en mindervaliden goed mogelijk is.

- De buitenruimte heeft een groene uitstraling en is gevarieerd ingericht.

5.0.14 VOORZIENINGEN

- De buitenruimte rond het gebouw is voorzien van een afrastering of haag, die enerzijds voldoende bescherming biedt voor buitenspelactiviteiten en anderzijds ruimte laat voor sociale controle vanuit de omgeving.

- Zorg voor een elektra-aansluiting voor buitenactiviteiten/muziek.
- Zorg voor een wateraansluiting voor buitenactiviteiten/schoonmaak.
- Zorg voor een voorziening voor de afvoer van hemelwater.
- Zorg voor verlichting, zowel aan het gebouw als langs de route tussen de toegang tot het terrein, het gebouw en de buitenbergruimte.
- Bij de toegangen tot het gebouw is een zandvanger (vloerrooster) opgenomen in de terreinafwerking met een maaswijdte van maximaal 20 mm.

5.0.2 VEILIGHEID

5.0.22 BRAND

- Zorg voor een minimaal gelijke uitgangsbreedte vanaf het terrein naar de openbare weg als er aan totale nooduitgangsbreedte in de gevels van het gebouw is opgenomen.

- Zorg voor minimaal twee uitgangen naar de openbare weg.

5.0.23 GEBRUIK

- Vind een goede balans tussen overzichtelijkheid en avontuurlijkheid.

5.0.3 GEZONDHEID

5.0.31 TEMPERATUUR

- Zorg zowel voor gedeelten in de zon als voor schaduwplekken.
- Zorg voor windluwe gedeelten.

5.0.4 ENERGIEZUINIGHEID EN MILIEU

5.0.41 ENERGIEZUINIGHEID

- Pas energiezuinige verlichting toe.
- Schakel de buitenverlichting op schemerschakelaars en/of bewegingsmelders.

5.0.42 DUURZAAMHEID

- Gebruik voor de inrichting (buitenmeubilair en speeltoestellen) duurzame en onderhoudsarme materialen.

5.1 SPEELRUIMTEN

Een Scoutinggebouw beschikt over een buiten(speel)terrein, dat bij voorkeur gevarieerd (verharding, groen) is ingericht en waarop kamperen mogelijk is. Het speelterrein is door de inrichting gemakkelijk te verdelen in verschillende speelplekken en nodigt uit tot verschillende soorten spel. Daarnaast is er een ruimte met vlaggenmast voor openingsactiviteiten e.d. Naast onderstaande punten blijven de eisen uit paragraaf 5.0 van toepassing.

5.1.1 BRUIKBAARHEID

5.1.10 LIGGING

- Er is een directe relatie tussen het speelterrein en de groepsruimten in het gebouw.

5.1.11 OMVANG

- Per gelijktijdig aanwezige speltak moet minimaal 300 m² buitenspeelruimte zijn. Hiermee voldoe je ook aan de norm voor buitenschoolse opvang.

- Bij een minimum van drie gelijktijdig aanwezige speltakken is daarnaast minimaal 360 m² buiten(speel)ruimte beschikbaar voor kamperen. Deze oppervlakte is voldoende voor

een weekendkamp van één speltak (norm = 12 m² netto kampeerruimte per persoon).

5.1.12 AFWERKING

- Zorg voor een gevarieerde en avontuurlijke inrichting met deels verharding, deels gras, struiken en bomen.

5.1.2 VEILIGHEID

5.1.23 GEBRUIK

- Zorg ervoor dat (permanente) speeltoestellen voldoen aan het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen.
- Een klim- en abseilwand voldoet hier ook aan. Voor extra informatie hierover kun je terecht op de website van de NKBV: nkbv.nl/kenniscentrum. Laat je verder ook goed informeren over het risico van een onbewaakte klimwand!

5.2 KAMPVUURKUIL

Een Scoutinggebouw beschikt over een kampvuurkuil.

5.2.1 BRUIKBAARHEID

5.2.10 LIGGING

- De kampvuurkuil ligt op een sfeervolle en veilige plek.
- Houd rekening met de doorgaans heersende windrichting in relatie met nabijgelegen 'rookgevoelige' bestemmingen en/of publiek.
- Houd bij de situering van het podium rekening met geluidsgevoelige bestemmingen in de omgeving.

5.2.11 OMVANG

- Relateer de diameter van de veiligheidszone (vonkoverslag) rond de kuil aan de maximale diameter van het kampvuur. Deze afstand is meestal ongeveer 2,5 m.

- Stem de grootte van de kuil af op het wenselijk aantal gebruikers. Reken hierbij op 1 m² per toeschouwer.
- Houd rekening met een mogelijke podiumfunctie (zie bijgaande schets).

5.2.12 INDELING EN TOEGANKELIJKHEID

- Zorg voor een goede toegankelijkheid voor de brandweer.
- De (voorste rij van de) zitplekken zijn medetoegankelijk voor mindervaliden.
- Overbrug het hoogteverschil tussen maaiveld en de stookplaats van de kuil met een hellingbaan.

- De kampvuurplaats moet goed bereikbaar zijn voor (krui)wagens voor de aanvoer van brandhout.

5.2.13 AFWERKING

- De veiligheidszone is voorzien van bestrating of afgewerkt met onbrandbaar materiaal.
- Zitplaatsen zijn gemaakt van stootvast en duurzaam materiaal.

5.2.14 VOORZIENINGEN

- Zorg voor voldoende (natuurlijke) zitplaatsen rond de kampvuurkuil.
- Realiseer een elektra-aansluiting voor verlichting en/of podiumactiviteiten.

5.2.2 VEILIGHEID

5.2.21 BOUWKUNDIG

- De veiligheidszone rond de kampvuurkuil is vlak en goed beloopbaar om struikelen te voorkomen.
- De zitplaatsen rond de kampvuurkuil zijn vlak afgewerkt om struikelen en vallen (in de richting van het vuur) te voorkomen.
- De kampvuurkuil heeft voldoende uitgangen bij calamiteiten.

5.2.22 BRAND

- De stookplaats in de kampvuurkuil is voldoende verwijderd van gebouw, opstallen, (gas)opslag, bomen, struiken en andere brandgevaarlijke materialen om vonkoverslag te voorkomen. Houd hiervoor als richtlijn minimaal 10 m aan.
- Let op overhangende takken van bomen.

5.2.23 GEBRUIK

- Zorg voor voldoende blusmiddelen (emmer met water, zand, poeder- of schuimblusser) in de directe nabijheid van de kampvuurkuil. Afhankelijk van de grootte van de kuil en het potentiële kampvuur zullen meer of grotere omvang blusmiddelen aanwezig moeten zijn.

5.2.4 ENERGIEZUINIGHEID EN MILIEU

5.2.42 DUURZAAMHEID

- Gebruik voor de inrichting duurzame en onderhoudsarme materialen.
- Maak de vloer van de stookplaats 'asdicht'.

5.3 OPSLAGRUIMTE

Een Scoutinggebouw beschikt over een buitenopslag, onder meer voor pionierhout, stookhout, stooktonnen en gasflessen. Daarnaast is er een opstelplaats voor vuilcontainers.

5.3.1 BRUIKBAARHEID

5.3.10 LIGGING

- Een buitenopslagplaats voor gasflessen moet ten minste 3 m van de erfafscheiding en 5 m van een gebouw gelegen zijn als de gezamenlijke inhoud van de gasflessen minder is dan 2500 liter.
- De opslag voor gas moet minimaal 5 m van kelderopeningen, putten of straatkolken gelegen zijn en minimaal 7,5 m van aanzuigopeningen van ventilatiesystemen die op minder dan 1,5 m boven de grond gelegen zijn.

- De opslagruimte is goed bereikbaar vanaf de openbare weg.
- Een open houtopslag ligt niet tegen het gebouw in verband met brandoverslag.
- De opstelplaats van vuilcontainers is zowel vanuit het gebouw als vanaf de openbare weg goed bereikbaar.

5.3.11 OMVANG

- De opslagplaats voor pionierhout is groot genoeg voor de houtvoorraad van de groep en biedt in ieder geval ruimte voor pionierpalen van 1,5 m, 3 m en 6 m.

- Houd voor de totale buitenopslag rekening met minimaal 30 m²: 20 m² voor pionierhout, 4 m² voor stookhout en stooktonnen, 2 m² voor gasflessen en 4 m² voor vuilcontainers.

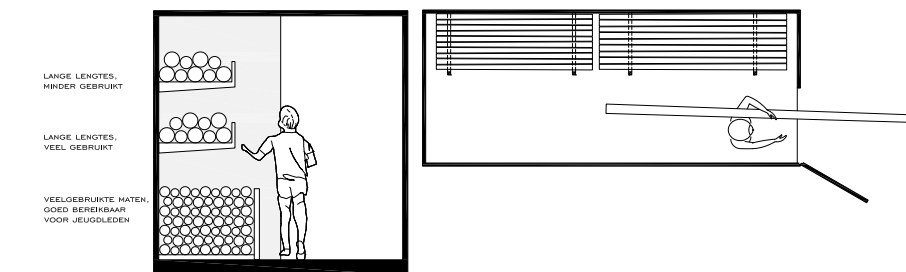
5.3.12 INDELING EN TOEGANKELIJKHEID

- De opslagruimte voor gas is afsluitbaar en niet toegankelijk voor onbevoegden.

- Zorg ervoor dat de opslagruimte goed bereikbaar is met een aanhangwagen.
- Zorg ervoor dat de opslagruimte afsluitbaar is.
- Zorg voor voldoende afwatering en/of drainage.
- De deur van de opslag van pionierhout ligt in het lengterichting van het hout (zie schets).
- Pionierhout is bereikbaar van de zijkant (zie schets).

5.3.13 AFWERKING

- De vloer van een gasopslag is van onbrandbaar materiaal (PGS 15).

- De ondergrond van de opslagruimte bestaat uit (semi)verharding.

5.3.14 VOORZIENINGEN

- De buitenopslagruimte heeft bij voorkeur een overkapping.
- De opslagruimte heeft een voorziening voor de afvoer van hemelwater.
- De opslag voor pionierhout is geschikt voor palen van diverse afmetingen (zie 5.3.11) en is hiertoe voorzien van stellingen met voldoende draagkracht.

5.3.2 VEILIGHEID

5.3.21 BOUWKUNDIG

- Scherm de opslagruimte goed af van de buitenspeelruimte. Let hierbij op de verkeersstromen over het terrein.

- Zorg voor (oriëntatie)verlichting.

5.3.22 BRAND

- Zorg ervoor dat bij brand in de houtopslag geen onveilige situaties ontstaan (afd. 7.1).

- Zorg voor een aparte, goed geventileerde en explosieveilige opslag van brandgevaarlijke stoffen, zoals gasflessen en vloeibare brandstof (PGS 15).
- Als meer dan 115 liter aan gas aanwezig is, dan moet dit opgeslagen worden in een speciaal hiervoor bestemde ruimte zoals een kast, kluis, opslaggebouw of buitenopslag (PGS 15).
- Is de afstand van een buitenopslag voor gas tot het gebouw of de erfafscheiding minder dan respectievelijk 3 en 5 m, dan moet er een wand aanwezig zijn met een brandwerendheid van ten minste zestig minuten. 4 m verticaal en 2 m horizontaal mogen er geen deuren en/of ramen aanwezig zijn (PGS 15).

5.3.23 GEBRUIK

- Voorkom uitstekende houten delen.
- Voorkom dat het hout kan gaan rollen of schuiven.

5.3.3 GEZONDHEID

5.3.32 LUCHT/VOCHT

- Zorg bij houtopslag voor voldoende ventilatie, zodat het hout kan drogen.

5.3.4 ENERGIEZUINIGHEID EN MILIEU

5.3.41 ENERGIEZUINIGHEID

- Pas energiezuinige verlichting toe.

5.3.42 DUURZAAMHEID

- Gebruik voor de ondergrond en de overkapping duurzame en onderhoudsarme materialen.

5.4 FIETSENSTALLING

Een Scoutinggebouw beschikt over een stallingmogelijkheid voor fietsen.

5.4.1 BRUIKBAARHEID

5.4.10 LIGGING

- De fietsenstalling ligt nabij de ingang van het terrein.
- De fietsenstalling is bereikbaar zonder de buitenspeelruimte en de toegangspaden te kruisen.

5.4.11 OMVANG

- De vloeroppervlakte van een fietsenstalling is ten minste 20 m² per gelijktijdig aanwezige speltak. Hiermee voldoe je ook aan de eisen uit het Bouwbesluit.

- Reken (met inachtneming van de minimale eisen) 0,7 m² per te stallen fiets, vermenigvuldigd met het gemiddeld aantal gelijktijdig te stallen fietsen.

5.4.12 INDELING EN TOEGANKELIJKHEID

- Zorg voor een efficiënte verbinding met de openbare weg en het gebouw.
- De toegang tot de fietsenstalling is voldoende breed om elkaar met twee fietsen te kunnen passeren.

5.4.13 AFWERKING

- De ondergrond van de fietsenstalling is bij voorkeur (semi-) verhard.

5.4.14 VOORZIENINGEN

- De fietsenstalling is voorzien van voldoende fietsklemmen of vergelijkbare voorzieningen.
- De fietsenstalling is voorzien van verlichting.

- De fietsenstalling beschikt over een afvoer-voorziening voor hemelwater.
- De fietsenstalling is niet overkapt.
- Als de fietsenstalling ook wordt gebruikt voor bromfietsen, is dit deel van de stalling verhard en bij voorkeur voorzien van een vloestofdichte vloer.

5.4.2 VEILIGHEID

5.4.21 BOUWKUNDIG

- De fietsenstalling is overzichtelijk en heeft een duidelijke indeling.
- De fietsenstalling is verlicht.
- Er is goed zicht vanuit het gebouw op de fietsenstalling mogelijk.

5.4.23 GEBRUIK

- Zorg ervoor dat de fietsen niet de nooduitgangen van het gebouw kunnen blokkeren.

5.4.4 ENERGIEZUINIGHEID EN MILIEU

5.4.41 ENERGIEZUINIGHEID

- Gebruik voor de inrichting duurzame en onderhoudsarme materialen.

5.4.42 DUURZAAMHEID

- Pas energiezuinige verlichting toe.

5.5 PARKEERRUIMTE

Een Scoutinggebouw beschikt over voldoende parkeergelegenheid voor gebruikers en bezoekers. Medegebruik van bestaande parkeergelegenheid in de nabije omgeving heeft de voorkeur. Daarnaast kunnen kinderen veilig met de auto worden gebracht en opgehaald (kiss and ride).

5.5.1 BRUIKBAARHEID

5.5.10 LIGGING

- De parkeerruimte is bereikbaar zonder de buitenspeelruimte te kruisen.

5.5.11 OMVANG

- Reken voor een invalidenparkeerplaats op (3,5 m x 6 m) = 21 m² netto en op 34 m² bruto steek- en verkeersruimte (NEN 2443 parkeren).
- Reken per gelijktijdig aanwezige speltak op twee tot vier parkeerplaatsen.

- Reken per parkeerplaats op (2,5 m x 5 m =) 12,5 m² netto en op 25 m² bruto steek- en verkeersruimte (NEN 2443 parkeren).

5.5.12 INDELING EN TOEGANKELIJKHEID

- Het pad van de invalidenparkeerplaats naar het gebouw is toegankelijk voor mindervaliden.

5.5.13 AFWERKING

- De parkeerruimte is (semi-)verhard.
- Zorg voldoende afwatering en drainage.

5.5.14 VOORZIENINGEN

- Er is minimaal één invalidenparkeerplaats op maximaal 25 m van het gebouw.

- De parkeerruimte is voorzien van belijning of een andere aanduiding van de parkeerplaatsen.
- De parkeerruimte is voorzien van verlichting.

5.5.2 VEILIGHEID

5.5.23 GEBRUIK

- De parkeerruimte is duidelijk herkenbaar en heeft een heldere indeling.
- Zorg voor een gescheiden routing van auto's en langzaam verkeer.
- Bij gebruik van de invalidenparkeerplaats worden vluchtwegen uit het gebouw vrijgehouden.

5.5.4 ENERGIEZUINIGHEID EN MILIEU

5.5.41 ENERGIEZUINIGHEID

- Pas energiezuinige verlichting toe.

5.5.42 DUURZAAMHEID

- Gebruik voor de inrichting duurzame en onderhoudsarme materialen.

5.6 VERKEERSRUIMTE OP EIGEN TERREIN

Een Scoutinggebouw beschikt over verkeersruimte op eigen terrein, waardoor gebouw en buitenopslag zowel voor langzaam verkeer als voor auto's vanaf de openbare weg bereikbaar zijn.

5.6.1 BRUIKBAARHEID

5.6.10 LIGGING

- De verkeersruimte verbindt de hoofdingang van het gebouw met de openbare weg en de (buiten)opslagruimten.

5.6.11 OMVANG

- Beperk de omvang van de verkeersruimte op eigen terrein tot het minimaal noodzakelijke.

5.6.12 INDELING EN TOEGANKELIJKHEID

- Maak in alle gevallen de verkeersruimte toegankelijk voor mindervaliden. Hiermee voldoe je ook aan de eisen uit het Bouwbesluit.

- Vind een goede balans tussen overzichtelijkheid en speelse inpassing in de terreininrichting.

5.6.13 AFWERKING

- De verkeersruimte is (semi-)verhard.

5.6.14 VOORZIENINGEN

- De verkeersruimte is verlicht.
- De verkeersruimte beschikt over een afvoervoorziening voor hemelwater.

5.6.2 VEILIGHEID

5.6.23 GEBRUIK

- Zorg ervoor dat auto's en andere goederen niet de nooddeuren en vluchtwegen vanuit het gebouw kunnen blokkeren.

- Geef de verkeersruimte vorm voor langzaam verkeer met de mogelijkheid er met de auto gebruik van te maken: bevorder stapvoets rijden.

5.7 BEREKENING BENODIGDE TERREINOPPERVLAKTE

De benodigde bruto terreinoppervlakte van een plan voor een Scoutinggebouw bereken je in de fasen voorafgaand aan het ontwerp van het bouwplan met de volgende formule:

$$BTO = ((OS + OK + OB + OF + OP) \times TV + BO) \times TI \times TA$$

Deze formule is in onderstaande tabel in te vullen en net als het BVO in een te downloaden Excelbestand verwerkt.

OS = oppervlakte van het speelterrein (zie 5.1.11)	300 m ² / speltak		
OK = oppervlakte voor een kampvuurkuil (zie 5.2.11)	1 m ² / persoon		
OB = oppervlakte voor buitenopslagruimte (zie 5.3.11)	minimaal 30m ²		
OF = oppervlakte voor een fietsenstalling (zie 5.4.11)	20 m ² / speltak		
OP = oppervlakte voor parkeerplaatsen op eigen terrein (zie 5.5.11)	12,5m ² / plaats		
BVO = het bebouwd oppervlak van het gebouw (zie 4.8)	BVO-berekening		
TV = een toeslag voor verkeersruimte: 30%			1,3
TI = een toeslag voor inpassingverlies: 20%			1,2
TA = een toeslag voor afrastering 5%			1,05
BTO = ((OS + OK + OB + OF + OP) x TV + BO) x TI x TA			0

Voorbeeldberekeningen benodigde terreinoppervlakte:

Deze zijn op basis van de voorbeelden van de berekening BVO in paragraaf 4.8.

Scoutinggebouw met 3 groepsruimten, 5 speltakken en een logiesfunctie:

BVO = 315 m² (BVO uit 4.8)

Aantal gelijktijdig aanwezige speltakken = 3

Aantal personen = 115

OS = oppervlakte van het speelterrein (zie 5.1.11)	300 m ² / speltak	900*
OK = oppervlakte voor een kampvuurkuil (zie 5.2.11)	1 m ² / persoon	115*
OB = oppervlakte voor buitenopslagruimte (zie 5.3.11)	minimaal 30m ²	30
OF = oppervlakte voor een fietsstalling (zie 5.4.11)	20 m ² / speltak	60,0
OP = oppervlakte voor parkeerplaatsen op eigen terrein (zie 5.5.11)	12,5m ² / plaats	0
BVO = het bebouwd oppervlak van het gebouw (zie 4.8)	BVO-berekening	315
TV = een toeslag voor verkeersruimte: 30%		1,3
TI = een toeslag voor inpassingverlies: 20%		1,2
TA = een toeslag voor afrastering 5%		1,05

BTO = ((OS + OK + OB + OF + OP) x TV + BO) x TI x TA **2207**

Scoutinggebouw met 4 groepsruimten, 6 speltakken en een logiesfunctie:

BVO = 397 m² (BVO uit 4.8)

Aantal gelijktijdig aanwezige speltakken = 4

Aantal personen = 155

OS = oppervlakte van het speelterrein (zie 5.1.11)	300 m ² / speltak	1200*
OK = oppervlakte voor een kampvuurkuil (zie 5.2.11)	1 m ² / persoon	155*
OB = oppervlakte voor buitenopslagruimte (zie 5.3.11)	minimaal 30m ²	30
OF = oppervlakte voor een fietsstalling (zie 5.4.11)	20 m ² / speltak	80,0
OP = oppervlakte voor parkeerplaatsen op eigen terrein (zie 5.5.11)	12,5m ² / plaats	0
BVO = het bebouwd oppervlak van het gebouw (zie 4.8)	BVO-berekening	397
TV = een toeslag voor verkeersruimte: 30%		1,3
TI = een toeslag voor inpassingverlies: 20%		1,2
TA = een toeslag voor afrastering 5%		1,05

BTO = ((OS + OK + OB + OF + OP) x TV + BO) x TI x TA **2900**

Scoutinggebouw met 5 groepsruimten, 8 speltakken en een logiesfunctie:

BVO = 579 m² (BVO uit 4.8)

Aantal personen = 198

Aantal gelijktijdig aanwezige speltakken = 5

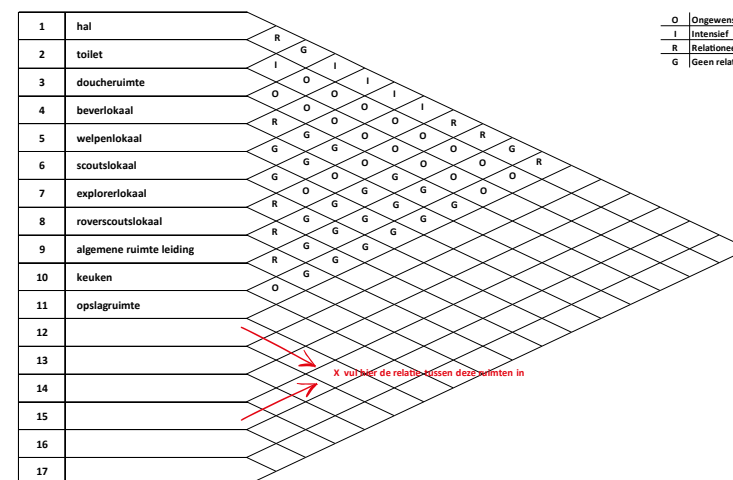
Parkeerplaatsen op eigen terrein: 10

OS = oppervlakte van het speelterrein (zie 5.1.11)	300 m ² / speltak	1500*
OK = oppervlakte voor een kampvuurkuil (zie 5.2.11)	1 m ² / persoon	198*
OB = oppervlakte voor buitenopslagruimte (zie 5.3.11)	minimaal 30m ²	30
OF = oppervlakte voor een fietsstalling (zie 5.4.11)	20 m ² / speltak	100,0
OP = oppervlakte voor parkeerplaatsen op eigen terrein (zie 5.5.11)	12,5m ² / plaats	125
BVO = het bebouwd oppervlak van het gebouw (zie 4.8)	BVO-berekening	579
TV = een toeslag voor verkeersruimte: 30%		1,3
TI = een toeslag voor inpassingverlies: 20%		1,2
TA = een toeslag voor afrastering 5%		1,05

BTO = ((OS + OK + OB + OF + OP) x TV + BO) x TI x TA **3929**

5.8 RELATIESHEMA

Om een idee te krijgen hoe in een ontwerp de ruimten ten opzichte van elkaar kunnen liggen, kan het handig zijn om een relatieschema te maken. Aan de hand hiervan kun je controleren welke ruimten er wel of geen verbinding met elkaar moeten hebben. Een voorbeeld van een relatieschema vind je hieronder. Een lege versie ervan vind je in [bijlage 3](#) en als Excelbestand op www.scouting.nl.

HOOFDSTUK 6

INVESTERING EN FINANCIERING

Een Scoutinggebouw (ver)bouwen, kost geld. Afhankelijk van de omvang van de (ver)bouw kunnen de kosten flink oplopen. Daarom is het een goede zaak dat er vanaf het begin van een project aandacht is voor de kosten en de financiering. Het bouwproces krijgt een duidelijk begin als het programma van eisen is opgesteld en goedgekeurd. Een onderdeel van het programma van eisen is het financieringsplan, een overzicht van de kosten en opbrengsten waarmee de (ver)bouw gerealiseerd kan worden. In de volgende twee alinea's wordt in het kort stilgestaan bij de kosten en de financiering van de (ver)bouw van een Scoutinggebouw.

Het (ver)bouwen van een gebouw heeft ook gevolgen voor de exploitatie. De exploitatie dient voldoende waarborg te geven voor de instandhouding van het gebouw na realisatie van de (ver)bouw. In 6.3 wordt hier dieper op ingegaan.

6.1 STICHTINGSKOSTEN

In deze paragraaf geven we enkele indicaties voor de kosten van de nieuwbouw van een Scoutinggebouw. Hierbij gebruiken we de voorbeelden uit paragraaf 4.8, met de berekende bruto vloeroppervlakten voor een gebouw met respectievelijk 3, 4, en 5 speltakruimten.

We gaan uit van de onderverdeling in een vast gegeven van installaties voor een gebouw met de afmetingen van een Scoutinggebouw en een indicatieve prijs per vierkante meter.

Allereerst onderscheiden we de bouwkosten en de stichtingskosten van een bouwproject. De stichtingskosten zijn alle kosten die je maakt vanaf het initiatief tot aan de feestelijke opening van het gebouw. De stichtingskosten kunnen ruim anderhalf tot twee keer hoger zijn dan de bouwkosten. Ze zijn opgebouwd uit de volgende posten:

- Aankoop terrein of recht van opstal (grondkosten).
- Kosten voor de bouw en het aanleggen van de technische installaties (bouwkosten).
- Leges zoals bouwvergunning, milieuvergunning, kapvergunning.
- Honoraria van de architect, de constructeur, de bouwdirectie en andere in te huren specialisten.
- Inventaris en inrichting, ook van het terrein.
- Kosten voor de financiering (lening of hypotheek) en bouwrente.
- Verhuizen.
- Diversen, zoals de opening en PR.
- Onvoorzien.

In dit kader laten we grondkosten, (terrein)inrichtingskosten en rente tijdens de bouw buiten beschouwing, aangezien deze per project zeer kunnen verschillen. Om een indicatie te krijgen van de stichtingskosten ramen we in eerste instantie de kale bouwkosten (aanneemsom inclusief installaties en exclusief btw) door de bruto vloeroppervlakte te vermenigvuldigen met een kengetal voor de bouwkosten per m². In de onderstaande tabel kun je zien met welke kale bouwkosten per m² in 2015 gemiddeld gerekend moet worden voor een Scoutinggebouw. Dit gemiddelde wordt uiteraard bepaald door positieve en negatieve afwijkingen ten gevolge van plaatselijke omstandigheden, zoals de regio (in de randstad is bouwen duurder dan in de rest van het land), de grondgesteldheid (heiwerk is kostenverhogend) en wensen/eisen ten aanzien van het uiterlijk (welstandseisen) en de afwerking van het gebouw. Hierdoor kan een afwijking tot 10% onder of boven het gemiddelde optreden.

We maken in de kengetallen onderscheid tussen twee afwerkingsniveaus: een traditioneel, eenvoudig houten gebouw met betonnen beganegrondvloer en een standaard bakstenen gebouw met betonnen beganegrondvloer. Beide berekeningen zijn gebaseerd op een *fundering op staal*. Voor een fundering met heipalen moet ongeveer 10% extra gerekend worden.

Afwerkingsniveau: gebouw van hout met een betonnen vloer			
Prijspeil 2015 afgerond op 1000-tallen			
Voorbeelden PVE berekening	BVO	Kengetal €/m ²	Kale bouwkosten excl. BTW (+/- 10%)
3 groepsruimten, 115 personen	344 m ²	€ 900,00	€ 309.600,00
4 groepsruimten, 155 personen	428 m ²	€ 900,00	€ 385.200,00
5 groepsruimten, 192 personen	580 m ²	€ 850,00	€ 493.000,00

Afwerkingsniveau: gebouw van baksteen met een betonnen vloer			
Prijspeil 2015 afgerond op 1000-tallen			
Voorbeelden PVE berekening	BVO	Kengetal €/m ²	Kale bouwkosten excl. BTW (+/- 10%)
3 groepsruimten, 115 personen	344 m ²	€ 1.150,00	€ 395.600,00
4 groepsruimten, 155 personen	428 m ²	€ 1.100,00	€ 470.800,00
5 groepsruimten, 192 personen	580 m ²	€ 1.050,00	€ 609.000,00

NB Grondkosten, (terrein)inrichtingskosten en rente zijn buiten beschouwing gelaten.

De kale bouwkosten moet je vervolgens verhogen met een percentage voor overige kosten (bijkomende kosten zoals leges, nutsvoorzieningen, grondonderzoek, en directiekosten zoals honorarium architect, toezicht en andere adviseurs), een percentage onvoorzien en de btw. In onderstaande tabel is voor de vier gebouwgroottes weergegeven met welke totale investering (excl. grondkosten, (terrein)inrichting en rente tijdens de bouw) je rekening moet houden.

Afwerkingsniveau: gebouw van hout met een betonnen vloer					
Prijspeil 2015 afgerond op 1000-tallen					
Voorbeelden PVE berekening	Kale bouwkosten excl. BTW (+/- 10%)	Overige kosten	Onvoorzien	BTW	Totaal (+/- 15%)
3 groepsruimten, 115 personen	€ 309.600,00	15%	5%	15%	€ 453.000,00
4 groepsruimten, 155 personen	€ 385.200,00	15%	5%	15%	€ 563.000,00
5 groepsruimten, 192 personen	€ 493.000,00	15%	5%	15%	€ 721.000,00

Afwerkingsniveau: gebouw van baksteen met een betonnen vloer					
Prijspeil 2015 afgerond op 1000-tallen					
Voorbeelden PVE berekening	Kale bouwkosten excl. BTW (+/- 10%)	Overige kosten	Onvoorzien	BTW	Totaal (+/- 15%)
3 groepsruimten, 115 personen	€ 395.600,00	15%	5%	15%	€ 579.000,00
4 groepsruimten, 155 personen	€ 470.800,00	15%	5%	15%	€ 688.000,00
5 groepsruimten, 192 personen	€ 609.000,00	15%	5%	15%	€ 890.000,00

6.2 FINANCIERING

Uit de vorige paragraaf blijkt duidelijk dat een (ver)bouwproject een kostbare aangelegenheid is. De financiering van de (ver)bouw is dan ook één van de belangrijkste onderdelen van het project. Zonder sluitende financiering is een (ver)bouw niet te realiseren. De financieringsbronnen waarmee de stichtingskosten gefinancierd kunnen worden, zijn:

- Eigen geld (de reservering op de balans).
In bijzondere situaties wordt het eigen geld gevormd door:
 - Uitkering verzekering bij brand.
 - Compensatie bij gedwongen verhuizing.
 - Inbreng door derden bij een samenwerkingsverband (bijvoorbeeld BSO).
- Financiële acties (geld inzamelen).
- Subsidies van gemeente, provincie, rijk of EU.
- Sponsoring en donaties (levering van materialen of diensten).
- Fondsen (bij het aanvragen van fondsen is het belangrijk dat er een goed projectplan gemaakt wordt dat door de groepsraad wordt vastgesteld. Informatie over hoe je een goed projectplan maakt, is te vinden op de website van Scouting Nederland, onder Accommodaties & materiaal. Ruim voordat de daadwerkelijke bouwactiviteiten van start gaan, dient de bijdrage bij de fondsen aangevraagd te zijn).
- Eigen werkzaamheid (zelf doen is goed mogelijk, wel opletten bij welke onderdelen dit kan. Overleg ook met de uitvoerende partijen en maak duidelijke afspraken).
- Hypotheek en/of lening (rente en aflossing komen ten laste van de exploitatie).
- Tekort (maximaal even groot als de post onvoorzien).

6.3 EXPLOITATIE

Een (ver)bouw heeft ook invloed op de reguliere exploitatie. Niet alleen de kosten van de financiering van het project (rente en aflossing) komen terug in de exploitatie maar ook de kosten voor de instandhouding van het bouwwerk.

Denk hierbij aan:

- Verzekering.
- Energiegebruik.
- Onderhoud.
- Afschrijving.

HOOFDSTUK 7

TOT SLOT

7.1 BOUWPROCES

Met de *Blokhutwijzer* heb je voor renovatie, verbouw of nieuwbouw een belangrijk instrument in handen om een programma van eisen te maken en de bouwplanontwikkeling hieraan te toetsen. Anderzijds kan de *Blokhutwijzer* handvatten bieden om bestaande gebouwen en buitenruimten kritisch door te lichten op de genoemde aspecten. Maar hiermee heb je nog geen garantie dat je het beoogde 'optimale' gebouw ook daadwerkelijk realiseert. Voor de meeste Scoutingbestuurders is het opdrachtgeverschap en het management van bouwprocessen onbekend terrein. Daarbij komt dat je als opdrachtgever voor de realisatie van je wensen afhankelijk bent van derden. Je zult je wensen aan verschillende gemeentelijke diensten, professionele adviseurs en/of uitvoerders duidelijk moeten maken en bij de uitwerking van die wensen de regie in handen moeten houden. Dat dit geen eenvoudige klus is, zal iedereen na afloop van een al dan niet geslaagd bouwproces volmondig beamen.

Binnen de exploitatie zijn er ook mogelijkheden om inkomsten te genereren. Verhuur van het gebouw kan een belangrijke inkomstenbron zijn. Let er wel op dat het gebouw geschikt is om te verhuren en hiervoor ook eventuele toestemming van gemeente of gebouweigenaar aanwezig is.

Bij verhuur zijn er twee mogelijkheden: structurele en incidentele verhuur. Als het gebouw voor een groot deel van het jaar aan één of meerdere gebruikers verhuurd is, dan is er sprake van structureel verhuur (zoals medegebruik door de BSO of ander jeugdwerk). Incidentele verhuur is het voor een korte periode verhuur aan een gebruiker, bijvoorbeeld het verhuur tijdens de vakantie aan een andere Scoutinggroep of aan een school.

Helaas onderschatten beginnende opdrachtgevers maar al te vaak de complexiteit van een omvangrijke verbouw of nieuwbouw, die ook inderdaad voldoet aan de verwachtingen. Het gaat in het kader van deze publicatie te ver om dit aspect verder uit te diepen en inzicht te geven in alle ins en outs van de verschillende fasen van het bouwproces. Toch hebben we gemeend het belang van het management van het bouwproces niet onbenoemd te moeten laten. Wij hopen daarmee te bevorderen dat dit ook optimaal vertaald gaat worden in een haalbaar en uitvoerbaar bouwplan. Als aanzet hiertoe vind je in [bijlage 4](#) een chronologisch overzicht van (de fasen van) het bouwproces met de uitdrukkelijke aanbeveling om je naast de inhoudelijke kennis in deze *Blokhutwijzer* ook vroegtijdig op het procesmatige aspect van het bouwen – en dan met name wat daaraan voorafgaat – te bezinnen.

7.2 EVALUATIE

Deze *Blokhutwijzer* is de herziene versie van de uitgave van 2008. De grootste wijzigingen betreffen veranderde regelgeving, waaronder het in 2012 vernieuwde Bouwbesluit. Regelgeving blijft aan verandering onderhevig. De *Blokhutwijzer* is een publicatie die voor het grootste gedeelte zal kloppen, maar niet op alle punten altijd actueel zal zijn. Houd hier rekening mee.

Met deze publicatie willen we inzicht geven in inhoudelijke eisen en aanbevelingen doen voor de realisatie van een eigentijds, toegankelijk, veilig en goed bruikbaar Scoutinggebouw, waarin het bovendien prettig toeven is. De inhoud van deze publicatie is mede tot stand gekomen door aanbevelingen van ervaringsdeskundigen, zoals leidinggevenden en beheerders van Scoutinggebouwen.

Vervolgens is de concepttekst getoetst door een klankbordgroep, waarin onder andere de GGD en de Voedsel- en Warenautoriteit vertegenwoordigd zijn (zie voor een uitgebreid overzicht het colofon). Voordat besloten is tot publicatie over te gaan, is de bruikbaarheid van de richtlijn bovendien getoetst door deze toe te passen op een tiental bestaande Scoutinggebouwen.

Scouting Nederland nodigt je graag uit je ervaringen over de bruikbaarheid en/of mogelijke onjuistheden of onvolledigheden van deze uitgave te e-mailen naar kennisnetwerk@scouting.nl, om toekomstige gebruikers van een volgende uitgave nóg beter van dienst te kunnen zijn.

BIJLAGE 1 DE BLOKHUTWIJZER IN SCHEMA

Om snel terug te kunnen vinden waar iets staat, is hier de tabel met onderverdeling.

Onderverdeling in het Bouwbesluit

(H.X = hoofdstuk.paragraaf.nummer)

H.X.1 Bruikbaarheid

- H.X.10 Ligging
- H.X.11 Omvang
- H.X.12 Indeling en toegankelijkheid
- H.X.13 Afwerking
- H.X.14 Voorzieningen

H.X.2 Veiligheid

- H.X.21 Bouwkundig
- H.X.22 Brand
- H.X.23 Gebruik

H.X.3 Gezondheid

- H.X.31 Temperatuur
- H.X.32 Lucht/vocht
- H.X.33 Licht
- H.X.34 Geluid

H.X.4 Energiezuinigheid en milieu

- H.X.41 Energiezuinigheid
- H.X.42 Duurzaamheid

HOOFDSTUKKEN IN DE BLOKHUTWIJZER (H.X)**4 Het gebouw**

- 4.0 Algemeen
- 4.1 Groepsruimten en overige verblijfsruimten
- 4.2 Sanitair
- 4.3 Keuken
- 4.4 Bergruimten
- 4.5 Technische ruimten
- 4.6 Verkeersruimten
- 4.7 Botenloods
- 4.8 Berekening benodigde bruto vloeroppervlakte

5 De buitenruimte

- 5.0 Algemeen
- 5.1 Speelruimten
- 5.2 Kampvuurkuil
- 5.3 Opslagruimte
- 5.4 Fietsenstalling
- 5.5 Parkeerruimte
- 5.6 Verkeersruimte op eigen terrein

BIJLAGE 2 VERKLARENDE WOORDENLIJST

2.1 ALGEMENE TERMEN

Bouwbesluit: in het landelijk geldende Bouwbesluit 2012 zijn bouwtechnische eisen en voorschriften vastgelegd waaraan ieder bouwwerk moet voldoen.

Bouwverordening: in de gemeentelijke Bouwverordening zijn voorschriften vastgelegd voor onder andere de situering en uitvoering van nieuwe bouwwerken en het (veilige) gebruik van gebouwen en terreinen.

Brandmeldinstallatie: een installatie om vroegtijdig brand in een gebouw te signaleren, met als doel tijdig vluchten mogelijk te maken, uitbreiding van de brand te voorkomen en (in bepaalde gevallen) de brand automatisch te melden bij de plaatselijke brandweer.

Energieprestatiecoëfficiënt: een getalsmatige aanduiding van de energiezuinigheid van een gebouw, waarin het geheel aan energiebesparende eigenschappen van dat gebouw is opgenomen.

Fundering op staal: fundering bestaande uit brede (betonnen) funderingsstroken en opgemetselde wanden.

Gebruiksmelding: melding bij bevoegd gezag voor het mogen gebruiken van een gebouw waarin meer dan vijftig personen tegelijk aanwezig zullen zijn of waarin een ontwerp is gemaakt op basis van gelijkwaardigheid inzake hoofdstukken 6 (Installaties) of 7 (Gebruik) van het Bouwbesluit, uit brandveilig oogpunt.

Inpassingverlies: bij het plaatsen van alle onderdelen uit een bouwplan op een bepaald terrein, komt het zelden voor dat alles precies zo past als wenselijk is. Dat kan bijvoorbeeld komen door bomen, 'ongelukkige' hoeken van het terrein of onmogelijkheden om bepaalde onderdelen ergens te kunnen plaatsen. Bruto is er dan meer ruimte nodig, dan je netto kunt gebruiken. Het verschil heet inpassingverlies.

Ontruimingsalarminstallatie: een installatie om gebruikers in een gebouw vroegtijdig op de hoogte te brengen van een brand met als doel tijdig vluchten mogelijk te maken.

Thermische schil: de grens tussen het verwarmde en het onverwarmde deel (de 'buitenkant') van een gebouw.

Warmteweerstand (ook wel R- of Rc-waarde): dit getal geeft het warmte-isolerend vermogen van een materiaallaag aan, vaak gebruikt als isolerende waarde van dubbelglas, muren, vloeren, daken. De R is de warmteweerstand van een materiaallaag. Met Rc wordt de totale R-waarde aangegeven van een constructie (spouwmuur, combinatievloer, dubbelglas e.d.).

2.2 TERMEN UIT HET BOUWBESLUIT 2012

Gebruiksfunctie: het doel waarvoor het gebouw gebruikt wordt. Dit is de basis voor welke regels uit het Bouwbesluit van toepassing zijn. In het geval van een Scoutinggebouw is het hoofddoel bijeenkomstfunctie. Daarnaast is het wenselijk dat in een deel van het gebouw overnacht kan worden. Voor die delen geldt als doel logiesfunctie. Veel regels overlappen. Scouting Nederland adviseert om overal de zwaarste regelgeving toe te passen, zodat het gebouw voor beide functies geschikt is.

Bijeenkomstfunctie: gebruiksfunctie voor het samenkomen van personen voor kunst, cultuur, godsdienst, communicatie, kinderopvang, het verstrekken van consumpties voor het gebruik ter plaatse of het aanschouwen van sport.

Logiesfunctie: gebruiksfunctie voor het bieden van recreatief verblijf of tijdelijk onderdak aan personen.

Gebruiksgebied: een vrij indeelbaar gedeelte van een gebruiksfunctie waar voor de gebruiksfunctie kenmerkende activiteiten plaatsvinden. Het ligt op één bouwlaag, binnen een brandcompartiment en mag niet onderbroken zijn door constructieve wanden. Toiletten, technische ruimten en verkeersruimte horen niet bij het gebruiksgebied, speltak-lokalen en bestuurskamer bijvoorbeeld wel.

Verblijfsgebied: een gebruiksgebied of een gedeelte daarvan, bedoeld voor het verblijven van personen. Omdat het hier om personen gaat, zullen de eisen wat specifiekere zijn dan voor een gebruiksgebied, dat ook een andere functie kan hebben.

Verblijfsruimte: een in een verblijfsgebied gelegen ruimte voor het verblijven van personen. Hierbij kun je denken aan een groepsruimte (speltaklokaal), kaderruimte, bestuurskamer, etc. Hier worden voornamelijk de groepsruimten besproken, maar de eisen die hier van toepassing zijn, gelden net zo voor alle overige verblijfsruimten.

Toegankelijkheidssector: zelfstandig bruikbaar en toegankelijk gedeelte van een gebouw voor personen met een fysieke functiebeperking.

Brandcompartiment: gedeelte van één of meer gebouwen bedoeld als maximaal uitbreidingsgebied van brand.

Subbrandcompartiment: gedeelte van een bouwwerk dat binnen de begrenzing van een brandcompartiment ligt of daarmee samenvalt, bestemd voor beperking van verspreiding van rook of verdere beperking van het uitbreidingsgebied van brand.

Beschermd subbrandcompartiment: gedeelte van een bouwwerk dat binnen de begrenzing van een subbrandcompartiment ligt of daarmee samenvalt en meer bescherming biedt tegen brand of rook dan een subbrandcompartiment.

Vluchtroute: route die begint in een voor personen bestemde ruimte, uitsluitend voert over vloeren, trappen of hellingbanen en eindigt op een veilige plaats, zonder dat gebruik behoeft te worden gemaakt van een lift.

Beschermd vluchtroute: buiten een subbrandcompartiment gelegen gedeelte van een vluchtroute die uitsluitend voert door een verkeersruimte.

Extra beschermd vluchtroute: buiten een brandcompartiment gelegen gedeelte van een beschermd vluchtroute.

BIJLAGE 3 TABELLEN EN SCHEMA'S

3.1 BRUTO VLOEROPPERVLAKTE

VLOEROPPERVLAK

Groepsruimten						
Vuistregel: kies een oppervlak p.p. tussen de 2 en 2,5 m ² . Bij vaste subgroepsoeken: advies = 2,5 m ²						
Aantal leden per speltak	jeugd	leiding	totaal	aantal speltakken	oppervlak p.p.	totaal opp.
Bever	16	4	20		x	m ²
Welpen	24	4	28		x	m ²
Scouts	28	4	32		x	m ²
Explorers	16	2	18		x	m ²
Roverscouts	16	1	17		x	m ²
Totaal groepsruimten						m ² *

* bij 1 lokaal per speltak
** eigen keuze, mogelijk dubbel gebruik van ruimtes

Sanitair						
afgerond/gekozen						
Toiletten (1 op 30 p.)		/30=		toiletten	x 3 =	m ²
Mindervalide				toilet	x 4 =	m ²
Douches				douches	x 2 =	m ²
Werkkast					x 2 =	m ²
Totaal sanitair						m ² **

Keuken						
minimaal 16 m ²						
Keuken						m ²
						m ² **

Berging						
reken als stapelhoogte stelling/kast 2,3 m						
Bergruimte algemeen/speltak	20 m ³ /spt		speltakken x 20 / 2,3 =			m ²
Totaal berging						m ² **

Extra ruimten						
Ruimte kader						m ²
Overige ruimten						m ²
						m ²
						m ²
Totaal extra ruimten						m ² **

Totaal netto ruimte m²**

BEREKENING BRUTO VLOEROPPERVLAK

Groepsruimten	
NOV	Netto ruimtes
NOS	Netto sanitair
NOK	Netto keuken
NOB	Netto berging
TVI = 20%	1,2 Toeslag verkeersruimte en installaties
TC = 10%	1,1 Toeslag voor constructie

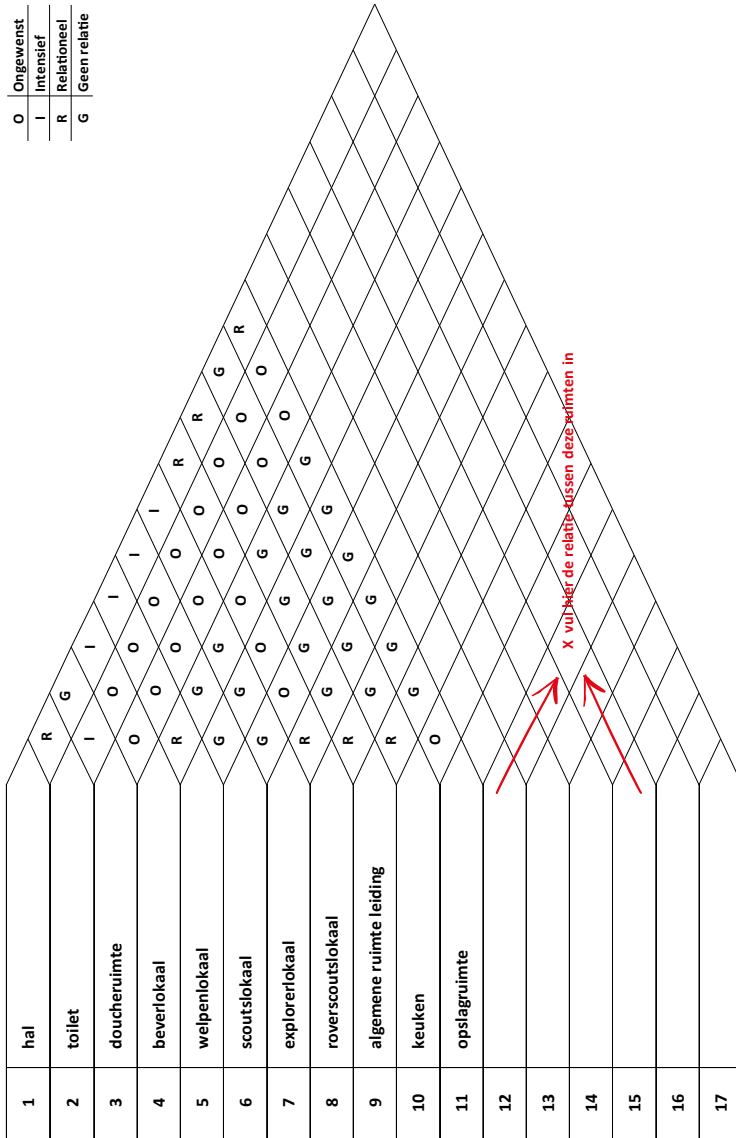
BVO = ((NOV + NOS + NOK) x TVI + NOB) x TC			
inhoud (bij 3m vloer-vloerhoogte)			m ²
beschikbaar budget			euro
prijs / m ³			euro
prijs / m ²			euro

3.2 TERREINOPPERVLAKTE

OS = oppervlakte van het speelterrein (zie 5.1.11)	300 m ² / speltak		
OK = oppervlakte voor een kampvuurkuil (zie 5.2.11)	1 m ² / persoon		
OB = oppervlakte voor buitenopslagruimte (zie 5.3.11)	minimaal 30m ²		
OF = oppervlakte voor een fietsenstalling (zie 5.4.11)	20 m ² / speltak		
OP = oppervlakte voor parkeerplaatsen op eigen terrein (zie 5.5.11)	12,5m ² / plaats		
BVO = het bebouwd oppervlak van het gebouw (zie 4.8)	BVO-berekening		
TV = een toeslag voor verkeersruimte: 30%			1,3
TI = een toeslag voor inpassingverlies: 20%			1,2
TA = een toeslag voor afrastering 5%			1,05

$$BTO = ((OS + OK + OB + OF + OP) \times TV + BO) \times TI \times TA \quad 0$$

3.3 RELATIESCHEMA

BIJLAGE 4 - HET BOUWPROCES IN VOGELVLUCHT

Om zicht te krijgen op de samenhang van de verschillende werkzaamheden en beslissingen die voorafgaan aan de feestelijke ingebruikname van een nieuw of vernieuwd Scoutinggebouw, wordt het bouwproces op twee manieren ingedeeld:

- I. Een indeling in fasen.
- II. Een indeling in factoren.

I. INDELING IN FASEN

Je kunt zes verschillende planfasen onderscheiden, voordat een bouwproject in gebruik wordt genomen.

1. Initiatief: het onderzoeken wat globaal wordt gewenst en haalbaar geacht met als resultaat het besluit of er een bouwplan wordt ontwikkeld of niet.
2. Programma: het ontwikkelen van wat specifiek wordt geëist en haalbaar geacht met als resultaat een nota (programma van eisen) waarin dit is vastgelegd.
3. Planvorming: het ontwerpen van een ruimtelijke oplossing voor het eisenpakket op de gekozen locatie.
4. Uitwerking: het detailleren en vastleggen hoe deze ruimtelijke oplossing wordt gerealiseerd.
5. Uitvoering: het realiseren van de uitgewerkte oplossing.
6. Ingebruikname: het ontwikkelen van de wijze van gebruik van het gebouw. Iedere fase begint met de formulering van de beoogde resultaten van die fase en wordt afgesloten met één of meer beslissingen, waarbij alle factoren uit indeling II aan de orde moeten komen.

II. INDELING IN FACTOREN

Per fase kan de beheersing van de planontwikkeling worden getoetst aan de hand van vijf verschillende factoren.

1. Planning (& organisatie): bepaalt welke werkzaamheden er wanneer en door wie (moeten) worden gedaan.
2. Ontwerp: bepaalt de kwaliteit van het Scoutinggebouw, op niveau van de gebruikswaarde (doelmatige indeling en inrichting) en van de bouwtechnische afwerking en de verschijningsvorm.
3. Begroting: bepaalt de totale kosten van het Scoutinggebouw, waarbij zowel de investeringskosten als de toekomstige exploitatiekosten aan de orde komen.
4. Financiering: bepaalt waar het geld vandaan moet komen.
5. Vergunning(en): bepaalt of en hoe er gebouwd mag worden.

Het is essentieel dat in iedere fase de voortgang per factor in samenhang met de overige factoren wordt bewaakt en vastgelegd.

Wanneer de besluitvorming over een bepaalde factor achterblijft ten opzichte van die over andere factoren, raakt de samenhang zoek en heeft dit negatieve gevolgen voor de uiteindelijke kosten-kwaliteit-verhouding en de (on)zekerheid over de realiseringmogelijkheden.

In bijgaand overzicht zijn de fasen en factoren in een matrix uitgezet. Hiermee wordt overzichtelijk gemaakt welke werkzaamheden in welke fase moeten worden verricht.

	PLANNING & ORG.	ONTWERP	BEGROTING	FINANCIERING	VERGUNNING
1 Initiatief	instellen initiatiefgroep	behoefte-onderzoek	globale indicatie totale kosten	informatie en publiciteit	overleg met gemeente
	voorlopige planning ingebruikname	locatie-onderzoek	haalbaarheid	onderzoek subsidies en fondsen	
2 Programma		overleg met gemeente			
	inschakelen programmaadviseur	opstellen programma van eisen	kengetallen m ² prijs	globaal financieringsplan	bestemmingsplan
				exploitatie-opzet	instemming gemeente
3 Planvorming	bijstellen voorlopige planning	raadplegen Blokhutwijzer		haalbaarheid	haalbaarheid
	samenstellen bouwcommissie	voorlopig ontwerp	elementen-begroting	overleg met subsidiegevers	goedkeuring gemeente
	keuze architect	terugkoppeling programma v.e.	stichting-kostenraming	voorlopig financieringsplan	overleg welstand brandweer
4 Uitwerking	bijstellen en uitwerken planning	definitief ontwerp	exploitatieberaming	indienen subsidieaanvragen	
	selectie aannemer(s)	uitwerking in bestek- en tekeningen	gespecificeerde bouwkosten-begroting	toezegging subsidies	indienen aanvraag bouwvergunning
	aanbesteding		prijsvorming	vaststelling definitieve financiering	(sloopvergunning) (kapvergunning)
	uitvoeringsplanning		aanneemovereenkomst		afgifte vergunningen
5 Uitvoering	directievoeren	werktekeningen	meer- en minderwerk		indienen aanvraag gebruiksvergunning
	toezicht	uitwerking interieur	exploitatiekosten-begroting		
	eerste oplevering				afgifte vergunningen
6 In gebruikname	verhuizing	opstellen gebruiksaanwijzing gebouw en installaties			
	officiële opening				
	opstellen onderhoudsplan				
7 Exploitatie	opheffen bouwcommissie	evaluatie gebruik	begroting planmatig onderhoud	asflossing lening	naleven gebruiksvergunning
	instellen beheercommissie				
	tweede oplevering				

BIJLAGE 5 ACHTERGRONDINFORMATIE, LITERATUUR EN WEBSITES

De *Blokhutwijzer* is een brede basis, maar er zijn veel zaken waar specifieke kennis voor nodig is. Enkele zaken zijn uitgewerkt in zogenaamde infobladen, die te vinden zijn op de site van Scouting Nederland (www.scouting.nl) bij Accommodaties & materiaal. Naar enkele hebben we al verwezen in de tekst, maar de lijst is flexibel. Kijk dus zelf of er voor jou nuttige bladen bij zitten.

INFORMATIEVE BOEKEN

- *Bouwregels in de praktijk*, 2008, Sdu Uitgevers b.v.
- *Brandveiligheid in 30 minuten*, 2006, Sdu Uitgevers b.v.
- *Handboek voor Toegankelijkheid*, 6e druk, 2008, Maarten Wijk, Reed Business
- *Wenkenblad richtlijnen voor integraal toegankelijke speelvoorzieningen*, 2e herziening, 2007, NUSO
- *Veiligheidsmanagement, methode voor buitenschoolse opvang*, 2004, Stichting consument en veiligheid
- *Het Kampvuurboek*, 1995, Scouting Nederland
- *Veiligheidsbladen Scouting Nederland*, 2016

HANDIGE WEBSITES

- www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bouwregelgeving
- www.bouwbesluitonline.nl/
- www.nuso.nl/deltaplanspelen/wenkenblad-2007.pdf
- www.toegankelijkheidssymbool.nl
- www.veiligheid.nl
- www.infomil.nl/activiteitenbesluit
- www.wetten.overheid.nl

De *Blokhutwijzer* is een uitgave van Scouting Nederland.

Redactie:

Joren Hoogeboom (bewerking van eerdere uitgave geschreven door Frans Brakkee, Architectenbureau Nieuwe Ruimte b.v.)
Fedde Boersma
Karlijn Veldkamp
Lisette van Garder

Vormgeving:

Studio Polkadot/ Visuele Communicatie

Foto's:

Scouting Nederland, Chris van den Akker, Robert van Geenhuizen, Marco Nijland, Jeroen Roos, Finn Snaterse, Ron Giling (Linear Arnhem)

Druk:

Printgarden

© Scouting Nederland, augustus 2016

De *Blokhutwijzer* is met de grootste zorg samengesteld. Scouting Nederland aanvaardt echter geen enkele aansprakelijkheid voor schade die het gevolg is van onjuistheid of onvolledigheid – in de ruimste zin van het woord – van de informatie in deze uitgave. Het kan voorkomen dat er inmiddels nieuwe regelgeving is afgekondigd. De tekst van de geldende wet- en regelgeving is bepalend. Aan deze informatie kunnen geen rechten worden ontleend.

Scouting staat voor uitdaging! Scouting biedt leuke en spannende activiteiten waarmee meiden en jongens worden uitgedaagd zich persoonlijk te ontwikkelen.

Scouting Nederland
Postbus 210
3830 AE Leusden

tel +31 (0)33 496 09 11
e-mail info@scouting.nl
web www.scouting.nl

